

مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه

معاونت آموزش

اداره امتحانات کتبی

بسمه تعالی

امتحانات پایان سال - خرداد ۱۳۹۰

پاسخنامه شهرستان

پایه :	۷	موضوع :	عقاید
تاریخ :	۹۰/۳/۲۵	ساعت :	۸

نام کتاب: محاضرات فی الالهیات، از اول کتاب تا اول نبوت عامه

لطفاً به همه سؤالات تستی و ۸ سؤال تشریحی پاسخ دهید، در صورت پاسخ به همه به سؤال آفر نمره داده نمی‌شود (تستی ۱ و تشریحی ۲ نمره)

تستی:

- کدام فرقه‌ها، صفات الهی را زائد بر ذات می‌دانند؟ ا ۴۳
 - مشبّهه و اشاعره ■
 - مشبّهه و معتزله
 - جبریون و اشاعره
 - د. اشاعره و معتزله
- حقیقت عبادت چیست؟ ج ۶۸
 - خضوع و تذلل لفظی یا عملی در برابر امر مقدس
 - خضوع و تذلل در برابر کسی که اعتقاد به الوهیت او دارد ■
 - خضوع و تذلل در برابر خدای خود
 - خضوع و تذلل در برابر شخص دیگر
- بر اساس روایات اهل بیت (ع) «اراده» و «مشیت الهی» از چه صفاتی اند؟ ب ۱۱۴
 - صفات ذات
 - صفات فعل ■
 - صفات خبری
 - صفات جلال
- دلیل نفی صفات سلبی از خدای متعال چیست؟ ا ۱۳۷
 - واجب الوجود بالذات بودن ■
 - لزوم جسمیت
 - لزوم ترکیب
 - ممکن الوجود بودن دیگران

تشریحی:

- اقسام ترکیب را بیان کرده، اثبات کنید خداوند بسیط است. ۳۶
 - ترکیب از اجزاء عقلی فقط. ۲. ترکیب از اجزاء عقلی و خارجی. ۳. ترکیب از اجزاء مقداری.
 - خداوند اجزاء خارجی و مقداری ندارد؛ چون منزّه از جسم است. خداوند اجزاء عقلی ندارد، چون اجزاء عقلی از عوارض ماهیت است و خداوند واجب الوجود بالذات است که ماهیت ندارد. در نتیجه خداوند بسیط است.
- مراد از «توحید در ربوبیت» چیست؟ ۵۹

اعتقاد به اینکه خیر و شر، حیات و هستی همه به دست خداوند است و اگر در عالم، اسباب و مدبّراتی وجود دارد همه جنود و لشکر او هستند که به اذن، امر و اراده او عمل می‌کنند.
- منظور از «صفات خبریه» چیست؟ مثالی بزنید. ۸۷

صفات خبریه صفاتی هستند که خداوند در قرآن و روایات به آنها توصیف شده به طوری اگر این صفات به معنای متبادر به ذهن حمل شوند، تجسّم و تشبیه لازم می‌آید. مثال: «یدالله فوق ایدیهم» یعنی دست خدا بالای دستها است که منظور قدرت و سلطه او است ولی طبق معنای متبادر به ذهن آن اگر به خدا نسبت داده شود، تجسّم خدا لازم می‌آید.
- دلایل علم خداوند به موجودات، قبل از ایجاد آنها را ذکر کرده، یکی را توضیح دهید. ۹۶
 - الف) علم به سبب علم به مسبب است.
 - ب) اتقان صنع دلالت دارد بر علم صانع به اشیاء قبل از ایجاد: همان‌گونه که وجود معلول دلالت بر وجود علت دارد، خصوصیات معلول نیز بر خصوصیات علتش دلالت دارد. اتقان و توفیق میان اجزاء مخلوقات که از خصوصیات آنها است دلالت می‌کند بر اینکه آفریننده آنها عالم به تمام اجزاء و خصوصیات آنها بوده است.

۵. نظر اشاعره در غایت داشتن افعال الهی چیست؟ آن را نقد کنید. ۱۷۱

اشاعره می‌گویند اگر فعل خداوند برای غرضی باشد، موجب نقص بر خداوند می‌شود که با تحصیل آن، غرض جبران می‌شود و لازم می‌آید خداوند با تحصیل غرض در صدد اكمال آن نقص باشد.

نقد: اشاعره بین غرضی که به فاعل برمی‌گردد و غرضی که به فعل راجع است، خلط نموده‌اند. طلب کمال، در نوع اول است نه دوم، حال آنکه قائلین به وجود اغراض و غایات و دواعی و مصالح برای افعال خداوند، مرادشان غرض نوع دوم است.

۶. کیفیت قیام و وابستگی معلول به علت را (در بحث الأمر بین الأمرین) توضیح دهید. ۲۰۵

قیام معلول به علت از قبیل قیام عرض به موضوع یا قیام جوهر به محل نیست بلکه کیفیت قیام، به معنای دقیقی برمی‌گردد شبیه قیام معنی حرفی به معنی اسمی در مراحل سه‌گانه تصور، دلالت و تحقق که در هیچ یک از این مراحل اصلاً استقلالی نیست معلول نیز چنین است که بدون علت از خود هیچ استقلالی ندارد.

۷. دلالت قاعده «دفع ضرر محتمل» را بر لزوم بحث از وجود خداوند توضیح دهید. ۱۱

در طول تاریخ، مصلحین بزرگ دینی جان خود را در راه اصلاح و تربیت جامعه و انسان‌ها فدا کردند و همه را دعوت نمودند که به خداوند و صفات او معتقد بشوند و اینکه خداوند از آنها تکالیفی را در دنیا خواسته و زندگانی محدود به دنیا نیست انسان از این عالم به عالم دیگر منتقل می‌شود تا نتیجه کارش را ببیند، از طرفی هم این افراد متهم به کذب و فریب نبوده و نشانه‌های صداقت آنها در رفتار و گفتار برای همه روشن است در این هنگام عقل انسان را وادار می‌کند که از صحت کلام آنها جستجو کند چه اینکه محتمل است در غیر این صورت انسان برخوردار از ضرر بشود و دفع ضرر محتمل یا مظنون هم لازم است.

۸. مراتب قضا و قدر را نام برده و تعریف کنید. ۲۲۳

۱. القضاء والقدر التشريعیان آی الأوامر والنواهی الالهية الواردة فی الكتاب والسنة.

۲. القضاء والقدر التکوینیان آی ما یرجع الی الحقائق الکوئیة ونظام الوجود.

۹. موضع اهل بیت(ع) در رابطه با حدوث و قدم کلام خداوند (قرآن) چیست؟ ۱۲۵

ائمه(ع) پیروان خود را از وارد شدن به این مسأله به جهت اینکه آن را مطابق با مصالح اسلام نمی‌دیدند منع می‌کردند. مثلاً امام رضا(ع) فرمودند: «کلام الله لا تتجاوزہ ولا تطلبوا الهدی فی غیره فتضلوا» باین وجود هر گاه ائمه(ع) فرصت را مناسب می‌دیدند، نظر خود را که حدوث قرآن و کلام خداوند است، بیان می‌فرمودند و دلیل قدیم نبودن را محذور اتحاد مُنزل و منزل ذکر نموده‌اند.

پایه :	۷	موضوع :	عقاید
تاریخ :	۹۱/۰۳/۲۷	ساعت :	۸

نام کتاب: محاضرات فی الالهیات، از اول کتاب تا اول نبوت عامه

لطفاً به همه سؤالات تستی و ۸ سؤال تشریحی پاسخ دهید، در صورت پاسخ به همه به سؤال آفر نمره داده نمی‌شود (تستی ۱ و تشریحی ۲ نمره)

سؤالات تستی:

- در صفات خبریه چه کسانی دیدگاه «اثبات مع التکیف والتشبیه» را برگزیده‌اند؟
 ا. مجسمه ب. عدلیه ج. معتزله د. اشاعره
- ملاک عدم رؤیت خدا در دنیا و آخرت چیست؟ ب ۱۴۴
 ا. ممکن الوجود نبودن ب. جسم نبودن ج. ازلی بودن د. بسیط بودن
- عبارت «ارتفع عن ظلم عبادہ وعدل علیهم فی حکمہ» در کلام علی (علیه السلام) ناظر به چه عدلی است؟
 ا. جزایی و تشریحی ب. جزایی فقط ج. تکوینی و تشریحی د. تشریحی فقط
- کیفیت قیام معلول به علت که مقدمه اثبات عقیده «الأمر بین الأمرین» است د ۲۰۵ ع ۱۵۱
 ا. از قبیل قیام جوهر به محلش است ب. مثل نسبت مرتبه ای از وجود به مرتبه دیگر است ج. از قبیل قیام عرض به موضوعش است د. شبیه قیام معنای حرفی به معنای اسمی است

سؤالات تشریحی:

- برهان نظم را بیان کنید. ۱۶
۱. إنَّ هناك نظاماً سائداً على الظواهر الطبيعية التي يعرفها الانسان إمّا بالمشاهدة الحسیة الظاهرية وإمّا بفضل الأدوات والطرق العلمية التجريبيّة. ۲. إنَّ العقل بعد ما لاحظ النظام وما يقوم عليه من المحاسبة والتقدير والتوازن والانسجام يحكم بالبدهة بأنَّ أمراً هكذا شأنه يمتنع صدوره إلاّ عن فاعل قادر عليم ذی ارادة وقصد ويستحيل تحققها صدفة فإنَّ تصوّر مفهوم النظم وأنّه ملازم للمحاسبة والعلم يكفي في التصديق بأنَّ النظم لا ينفك عن وجود ناظم عالم أوجده.
۲. «أحدية الذات» و «واحدية الذات» در بحث توحید را بیان کرده، برای وحدانیت ذات خداوند متعال یک دلیل عقلی بیاورید. ۳۶
 أحدية الذات: إنَّ ذاته سبحانه بسيط لا جزء له. واحدة الذات: إنَّ ذاته متفرّد ليس له مثل ولا نظير.
 دليل عقلی بر وحدانیت: ۱. خداوند صرف الوجود است و هیچ نقضی در وجود او نیست و هر حقیقتی که صرف باشد، تنسّی و تعدّد نمی‌پذیرد. ۲. التعدّد يستلزم التركيب (ای التركيب من ما به الاشتراك وما به الامتياز) وأنَّ الواجب بسيط ليس مركباً لا من الاجزاء العقلية ولا الخارجية.
۳. «توحید در حاکمیت» به چه معناست؟ ۶۳
 التسلط على النفوس والأموال والتصرف في شؤون المجتمع بالأمر والنهي والعزل والنصب والتحديد والتوسيع ونحو ذلك له تعالى لا للغير.
۴. نظریه تعطیل در عصر حاضر این‌گونه بیان می‌شود: «تحقیق در معارف الهی فقط از طریق مطالعه طبیعت امکان‌پذیر است»؛ آن را نقد کنید. ۷۹
 مطالعه طبیعت نمی‌تواند تمام مسائل مربوط به معارف الهی را اثبات کند مثل «ليس كمثل شيء»، «لله المثل الأعلى»، «له الأسماء الحسنی» «هو معكم أينما كنتم» و مثل ازلیت، بساطت و جامعیت تمام صفات جمال و کمال خداوند. بنا بر این باید بگوییم: برای رسیدن به این معارف راهی نیست و این تعطیل باطل است و یا باید وجود راهی دیگر را بپذیریم که همان راه عقلی است و هو المتعین.
۵. یکی از دو دلیل علم خدا به ذات خود را توضیح دهید. ۹۴

۱. إنَّه سبحانه خلق الانسان العالم بذاته علماً حضورياً فمعطى هذا الكمال يجب أن يكون واجداً له على الوجه الأتمّ والأكمل لأنّ فاقد الكمال لا يعطيه.
۲. ملاك الحضور والشهود العلمي ليس إلاّ تجرّد الوجود عن المادة فإذا كان الموجود منزهاً من المادة والجزئية والتبعض كانت ذاته حاضرة لديها حضوراً كاملاً.

* ذهبت الحكماء الى أنّ لكلامه سبحانه مفهوماً أوسع ممّا ذكره المعتزلة من الكلام اللفظي بل كلامه تعالى مساوق لفعله سبحانه فكلّ موجود كما هو فعله و مخلوقه، كذلك كلام له تعالى و نسمّيه بالكلام الفعلي. ۱۱۹

۶. فرق بين نظر معتزله و حكما در معنای «كلام خداوند» را توضیح دهید.
معتزله تنها اصوات و حروف (الفاظ) را كلام الهی می دانند ولی حکماء به كلامی وسیع تر عقیده دارند زیرا ایشان همه افعال خداوند را، چه لفظ باشد چه غیر لفظ، كلام الهی می نامند که حکایت از فاعل و خصوصیات او می کند.

* الدليل الاول: هو ما أشار اليه المحقق الطوسي بقوله: ولانتفائهما مطلقاً لو ثبتا شرعاً.
۷. دليل مذکور در عبارت، بر اثبات «حسن و قبح عقلي» را توضیح دهید. ۱۵۷

لو لم يستقلّ العقل بالحسن والقبح فلو أخبر الشارع بحسن فعل أو قبحه فلا يمكن لنا الجزم بكونه صادقاً في كلامه حتى نعتقد بمضمون أخباره ونستكشف منه حسن الفعل أو قبحه لاحتمال عدم صدق الشارع في إخباره؛ لأنّ الكذب حسب الفرض لم يثبت قبحه بعد وإثبات قبح الكذب بإخبار الشارع عن قبحه مستلزم للدور فلا بدّ أن يكون العقل مستقلاً بقبح الكذب في القول حتى يستكشف من اخبار الشارع بحسن فعل أو أمره به حسن ذلك الفعل ومن إخباره بقبحه أو نهيه، قبح ذلك الفعل.

۸. وجوه رفع ناسازگاری میان «عدل الهی» و «مصائب و شرور» را نام ببرید. ۱۷۵
۱. المصالح النوعية راجحة على المصالح الفردية. ۲. محدودية علم الانسان بحيث لو علم أذعن بالحكمة. ۳. الغفلة عن القيم الانسانية العليا. ۴. المصائب وليدة الذنوب والمعاصي.

۹. انگیزه معتزله در گزینش دیدگاه تفویض چه بود؟ توضیح دهید. ۲۰۰
برای تحفظ و صیانت عدل الهی قائل به تفویض شدند چون معتزله معتقد بودند اگر قائل شویم که افعال عباد مخلوق خداوند است با عدل الهی منافات دارد چون لازمه اش این است که انسان بر کاری که خودش فاعل آن نیست عقاب شود و این با عدل نمی سازد.

پایه :	۷	موضوع :	عقاید
تاریخ :	۹۲/۰۳/۰۷	ساعت :	۸

پاسخنامه مدارس شهرستان

نام کتاب: مفاضرات فی الالهیات، از اول کتاب تا اول نبوت عامه

لطفاً به همه سؤالات تستی و ۸ سؤال تشریحی پاسخ دهید، در صورت پاسخ به همه به سؤال آفر نمره داده نمی‌شود (تستی ۱ و تشریحی ۲ نمره)

سؤالات تستی:

- «این که خداوند در افعالش دارای غرض و غایت است» نتیجه کدام مسأله است؟ د ۱۷۱ ع ۱۵۱
 - حسن و قبح شرعی
 - حسن و قبح نظری
 - حسن و قبح عملی
 - حسن و قبح عقلی
- انکار کدام مرتبه توحید، در بین وثئین شایع بود؟ ا ۵۷ (ع ۱۵۱)
 - توحید در ربوبیت و امر تدبیر جهان
 - توحید در ذات الهی
 - توحید در خالقیت
 - توحید در الوهیت
- کدام معنای «حُسن» محل بحث در مسأله حسن و قبح عقلی است؟ د ۱۵۷-۱۵۶
 - ملائمت با طبع
 - موافقت با غرض و مصلحت
 - کمال بودن شیء برای نفس
 - استحقاق مدح
- آیه شریفه «وَلَيْنَ شِئْنَا لَنذَهَبَنَّ بِالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ ثُمَّ لَا تَجِدُ لَكَ بِهِ عِلْمًا وَكَيْلًا» دلیل بطلان کدام نظریه است؟ ا ۱۲۶
 - قدیم بودن کلام خدا
 - محدث بودن کلام خدا
 - امر بین الامرین
 - قدرت مطلق خدا

سؤالات تشریحی:

۱. دو دلیل لزوم بحث از وجود خداوند را توضیح دهید؟ ۱۱ ع ۱۵۱

- به دلیل لزوم دفع ضرر محتمل: چون مردان وحی در طول تاریخ بشریت، انسان‌ها را دعوت به اعتقاد به حق و صفات حق کرده‌اند و مدعی بوده‌اند که خداوند تکالیفی و وظایفی بر عهده بشریت گذاشته است و در سرای دیگر خداوند به انسان‌ها جزاء و پاداش عملشان را می‌دهد؛ عقل حکم می‌کند برای دفع ضرر محتمل از مبدء عالم و صانع آن بحث کند.
- به دلیل لزوم شکر منعم: از آنجایی که انسان در حیات خود غرق در نعمت‌هاست و کسی هم این را انکار نمی‌کند و از طرف دیگر، عقل هم قائل به لزوم شکر منعم است، نتیجه می‌گیریم که: «شکر منعم محقق نمی‌شود مگر با معرفت و بحث از وجود خداوند تبارک و تعالی».

۲. آیا اعتقاد به اینکه وجود خداوند علت ندارد، تخصیص در قانون علیت است؟ چرا؟ ۲۹ ع ۲۵۱

- والجواب: أن القاعدة العقلية تختص بالموجودات الإمكانية التي لا تقتضى في ذاتها وجودا ولا عدما، إذ الحاجة إلى العلة، ليس من خصائص الموجود بما هو موجود، بل هي من خصائص الموجود الممكن، فإنه حيث لا يقتضى في حد ذاته الوجود ولا العدم، لا بد له من علة توجده، ويجب انتهاء أمر الإيجاد إلى ما يكون الوجود عين ذاته ولا يحتاج إلى غيره، لما تقدم من إقامة البرهان على امتناع التسلسل، فلا شبهة نشأ من الغفلة عن وجه الحاجة إلى العلة وهو الإمكان لا الوجود.

۳. نظریه «ثلیث نصارا» و تناقض آن را بنویسید. ۴۰ ع ۲۵۱

- نصارا معتقدند خداوند در عین واحد بودن سه تا است. آن‌ها الوهیت را در هریک از الهه ثلاثه تمام دانسته و هر کدام را الهی مستقل می‌دانند و معتقدند در عین اینکه این خدایان سه‌گانه از هم مشخص‌اند و از همدیگر متمایز و جدا نیستند؛ تنها توجیه آن‌ها براین تناقض آشکار این است که می‌گویند این اعتقاد تعبیدی محض است.

۴. توحید در تشریح را تعریف کرده و دو دلیل اثبات آن را بیان کنید. ۶۵ ع ۲۱

توحید در تشریح یعنی کسی غیر از خدا حق قانون‌گذاری ندارد.

دلیل توحید در تشریح: إِنَّ التَّقِينَ وَالتَّشْرِيعَ نَوْعٌ مِنَ التَّدْبِيرِ، يَدْبُرُ بِهِ أَمْرَ الْإِنْسَانِ وَالمَجْتَمَعِ الْبَشَرِيِّ، كَمَا أَنَّهُ نَوْعٌ مِنَ الْحُكُومَةِ وَالْوَلَايَةِ عَلَى الْأَمْوَالِ وَالنَّفُوسِ، فَبِمَا أَنَّ التَّدْبِيرَ وَالحُكُومَةَ مَنَحَصْرَتَانِ فِي اللَّهِ تَعَالَى، فَكَذَلِكَ لَيْسَ لِأَحَدٍ حَقَّ التَّقِينِ وَالتَّشْرِيعِ إِلَّا لَهُ تَعَالَى. دليل ديگر: إِنَّ الرُّبُوبِيَّةَ عَلَى قَسْمَيْنِ: تَكْوِينِيَّةٌ وَتَشْرِيعِيَّةٌ؛ وَدَلَائِلُ التَّوْحِيدِ فِي الرُّبُوبِيَّةِ التَّكْوِينِيَّةِ يَثْبُتُ التَّوْحِيدَ فِي الرُّبُوبِيَّةِ التَّشْرِيعِيَّةِ أَيْضاً.

۵. اصطلاحات زیر را با ذکر مثال تعریف کنید. ۸۶ - ۸۵ ع ۲۱

أ. صفات جلالیه ب. صفات حقیقیه ج. صفات اضافیه د. صفات خبریه

جواب: أ. صفاتی که سلب‌کنندهٔ نقص و هرگونه حاجتی از خداوند هستند صفات جلالیه نام دارند مثل نفی حرکت، تغییر، جسمانیت. ب. صفاتی که ذات خداوند حقیقتاً به آنها متصف می‌شود صفات حقیقیه گویند مثل علم، قدرت، حیات. ج. صفات اضافیه صفات انتزاعی هستند مثل عالمیت، قادریت. د. صفات خبریه صفاتی اند که خداوند در قرآن و روایات به آنها توصیف شده به طوری که اگر این صفات به معنای متبادر به ذهن در نزد عرف بر خداوند اطلاق شوند تجسم و تشبیه لازم می‌آید مثل وجه و ید و عین.

۶. آیا «سمیع، بصیر و مدرک» اوصافی مستقل از صفت علم هستند؟ توضیح دهید. ۱۰۰ ع ۲۱

الحَقُّ أَنَّ سَمْعَهُ وَبَصَرَهُ تَعَالَى لَيْسَا وَصْفَيْنِ يَغَايِرَانِ وَصَفَ الْعِلْمِ، إِنَّمَا الْمَغَايِرَةُ بِلِحَازِ الْمَفْهُومِ لَا مِنْ حَيْثُ الْحَقِيقَةُ وَالمَصْدَاقُ. فَقَدْ عَرَفْتَ أَنَّ جَمِيعَ الْعَوَالِمِ الْإِمْكَانِيَّةِ حَاضِرَةٌ لَدَيْهِ سَبْحَانَهُ؛ فَالْأَشْيَاءُ عَلَى الْإِطْلَاقِ وَالمَسْمُوعَاتِ وَالمَبْصُرَاتِ خُصُوصاً أَعْمَالُهُ سَبْحَانَهُ وَفِي الْوَقْتِ نَفْسَهُ عِلْمَهُ تَعَالَى.

* إِنَّ التَّمَتُّعَ بِالمَوَاهِبِ المَادِيَّةِ وَ الاستغراق في اللذائذ و الشهوات يوجب غفلة كبرى عن القيم الأخلاقية و كلما ازداد الإنسان توغلاً في اللذائذ و النعم، ازداد ابتعاداً عن الجوانب المعنوية و نحن نجد في الكتاب العزيز التصريح بصلة الطغيان بإحساس الغنى إذ يقول عزوجل: «إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُفٍ» * أَنْ رَأَاهُ اسْتَعْتَى. ۱۷۹

۷. آیه شریفه دلیل بر چیست؟ ب. با توجه به عبارت، چگونه وجود شرور در طبیعت توجیه می‌شود؟

أ. بر طغیان انسان در جایی که احساس بی‌نیازی کند. ب. شرور که اموری غیر موافق با غریزه است در طرف نقیض با طغیان است پس شرور احساس بی‌نیازی را از انسان، و طغیان که منشأ انحراف است را بر می‌دارد.

* روى الصدوق عن ابى جعفر و ابى عبدالله (عليهما السلام) قالوا: «إن الله عزوجل أرحم بخلقه من أن يجبر خلقه على الذنوب ثم يعذبهم عليها والله عزوجل أعز من أن يريد أمراً فلا يكون» قال: فسئل (عليهما السلام): هل بين الجبر و القدر منزلة ثالثة؟ قالوا: «نعم أوسع مما بين السماء و الأرض». ۲۱۰

۸. روایت شریفه کدام نظریه در مسأله جبر و اختیار را نفی و کدام را اثبات می‌کند؟ توضیح دهید.

جبر را نفی و امر بین الامرین را اثبات می‌کند. دلیل نفی جبر آن را قبح عذاب مجبور می‌داند. اما بین جبر و تفویض را مقامی وسیع می‌داند که همان امر بین الامرین است.

* قال التفتازاني: «في كلام المعتزلة أن اللطف ما يختار المكلف عنده الطاعة تركاً أو إيجاباً أو يقرب منهما مع تمكنه في الحالين، فإن كان مقرباً من الواجب أو ترك القبيح يسمى لطفاً مقرباً، و إن كان محصلاً له لطفاً محصلاً و يخص المحصل للواجب باسم التوفيق و المحصل لترك القبيح باسم العصمة». ۱۸۷

۹. با توجه به عبارت، انواع لطف را بنویسید. ب. توفیق و عصمت از کدام نوع لطف است؟

أ. مقرب به فعل واجب و ترک حرام ۲. محصل للواجب و ترک القبيح ب. دارای ۲ قسم است: ۱. توفیق وهو المحصل للواجب ۲. عصمت وهو المحصل لترك القبيح.

پایه :	۷	موضوع :	عقاید
تاریخ :	۹۴/۰۳/۱۲	ساعت :	۸

نام کتاب: مفاضرات فی الالهیات، از اول کتاب تا اول نبوت عامه

لطفاً به همه سؤالات تستی و ۸ سوال تشریحی پاسخ دهید، در صورت پاسخ به همه، به سوال آفر نمره داده نمی شود (تستی ۱ و تشریحی ۲ نمره)

تستی

- عبارت «ما يتوقف توصيف الذات به على فرض الغير وراء الذات» تعريف کدام نوع از صفات خداوند است؟
 ا. صفة الذات ب. صفة الكمال ج. صفة الجلال د. صفة الفعل
- نظريه «تثليث» در مقابل کدام یک از اقسام توحيد است؟
 ا. توحيد در ذات ب. توحيد در صفات ج. توحيد در ربوبيت د. توحيد در خالقيت
- المستفاد من مطالعة عقائد الوثنيّة في كتب الملل و النحل أنّ معظم الانحرافات في مسألة التوحيد كان في مجال
 ا. حصر الخالقية في الله تعالى ب. الربوبية و التدبير ج. التوحيد الصفاتي د. الوهية و رازقته
- اختلف آراء المتكلمين في تفسير الصفات الخيرية إلى أقوال و العدلية من المتكلمون هم المشهورون بنظرية
 ا. الإثبات مع التكييف و التشبيه ب. التأويل ج. الإثبات بلا تكييف و تشبيه د. التفويض

تشریحی

* إن هناك في عالم الطبيعة ظواهر و حوادث غير متوازنة خارجة عن النظام، و هي لا تتفق مع النظام المدعى، و لا مع الحكمة التي يوصف بها خالق الكون كالزلازل. ۲۱

۱. اشكال مذکور را تقرير کرده، پاسخ آن را بنويسيد.

(این عبارت در مقام بیان یکی از اشکالات بر برهان نظم است و توضیحش این است که) وجود حوادثی مثل سیل، زلزله با برهان نظم سازگاری ندارد؛ چون این امور حساب و کتابی ندارند و منافی با حکمت خداوند می‌باشند.
 پاسخ: این اشکال ربطی به مسأله نظم ندارد؛ فإن ما تعدّ من الحوادث الكونية شروراً كالزلازل لها نظام خاصّ في صفحة الكون ناشئة عن علل و أسباب معيّنة ... (البته نظام‌دار بودن نه یعنی ملائم طبع انسان بودن).

۲. آیا «توحيد در خالقیت» مستلزم استناد قبایح بندگان به خداوند متعال نیست؟ توضیح دهید. ۵۶

خير؛ توضیح: أن للأفعال جهتين، جهة الثبوت والوجود، وجهة استنادها إلى فواعلها بالمباشرة، فعنوان الطاعة و المعصية ينتزع من الجهة الثانية، وما يستند إلى الله تعالى هي الجهة الأولى، والأفعال بهذا اللحاظ متصفة بالحسن و الجمال، أي الحسن التكويني. وعبارة أخرى: عنوان الحسن و القبح المنطبق على الأفعال الصادرة عن فاعل شاعر مختار، هو الذي يدركه العقل العملي بلحاظ مطابقة الأفعال لأحكام العقل و الشرع و عدمها، و هذا الحسن و القبح يرجع إلى الفاعل المباشر للفعل. نعم أصل وجود الفعل - مع قطع النظر عن مقايسته إلى حكم العقل أو الشرع - يستند إلى الله تعالى و ينتهي إلى إرادته سبحانه، و الفعل بهذا الاعتبار لا يتصف بالقبح، فإنه وجود و الوجود خير و حسن في حد ذاته.

۳. نظر معتزله و حکما در تفسير کلام الهی را بیان کنید. ۱۱۸

معتزله: کلامه تعالی عبارة عن أصوات و حروف غير قائمة بالله تعالی قياماً حلولياً أو عروضياً بل يخلقها في غيره كاللوح المحفوظ أو جبرائيل أو النبي أو غير ذلك.

حکماء: انّ کلامه سبحانه مفهوماً أوسع ممّا ذكره المعتزلة من الكلام اللفظي بل کلامه تعالی مساوق لفعله سبحانه فكلّ موجود كما هو فعله كذلك کلام له تعالی.

۴. به نظر مصنف، مقصود از ازلت، ابدیت و سرمدیت خداوند چیست؟ توضیح دهید. ۱۰۹

الواجب الوجود بالذات ما يكون وجوده تابعاً من ذاته و يمتنع عليه طروء العدم و لا يلابسه أبداً و مثل ذلك لا يسبق وجوده العدم فيكون أزلتاً كما يمتنع عليه العدم فيكون أبداً باقياً و بملاحظة ذينك الأمرين أعني عدم مسبوقة وجوده بالعدم و امتناع طروء العدم عليه يتصف بالسرمدية.

* من أدلة القائلين بجواز رؤيته، قوله تعالى - فيما أجاب موسى عند سؤال الرؤية لنفسه - : «ولكن انظر إلى الجبل فإن استقر مكانه فسوف تراني» بتقرير أنه تعالى علق الرؤية على استقرار الجبل و هو ممكن و المعلق على الممكن ممكن فالرؤية ممكنة. ۱۵۰

۵. اشكال استدلال مذکور چیست؟ (دو اشكال)

۱. المعلق عليه ليس هو إمكان الاستقرار بل وجوده و تحققه بعد تجليه تعالى على الجبل و المفروض أنه لم يستقر بعد التجلي.

۲. المذكور في الآية هو استقرار الجبل في حال النظر إليه بعد تجليه تعالى عليه و من المعلوم استحالة استقراره في تلك الحالة.

۶. چرا با وجود اینکه مقتضای عدالت، عدم تضرر مؤمن به عصیان کافر است، آلام و مصیبت‌های دنیوی ناشی از کردار کافران، دامن‌گیر مؤمنان هم می‌شود؟ توضیح دهید. ۱۶۸

خاصیت زندگی دنیوی - برخلاف زندگی اخروی که يوم الفصل است - زیست اختلاطی و اشتراکی است و لازمه این، فراگیری آلام و مصائب است و لکن مع ذلك إن الله تعالى بعدله و رحمته يعوض غير المستحقين لتلك النازلة بما هو أنفع لهم إما في الدنيا و إما في الآخرة.

۷. استدلال اشاعره به آیه «...مَأْكُلُوا مِمَّا كَلُوا بِغَيْرِ حَرْمٍ» بر تجویز «تکلیف بما لا يطاق» و اشکال آن را تقریر کنید. ۱۸۴

استدلال: الآية صريحة في أن المفتريين على الله سبحانه في الدنيا المنكرين للحق لم يكونوا مستطيعين من أن يسمعوا كلام الله و يصغوا إلى دعوة النبي إلى الحق مع أنهم كانوا مكلفين باستماع الحق و قبوله.

اشکال: إن عدم استطاعتهم ليس بمعنى عدم وجودها فيهم ابتداءً بل لأنهم حرموا أنفسهم من هذه النعم بالذنوب فصارت الذنوب سبباً لكونهم غير مستطيعين لسمع الحق و قبوله.

* دافع المعتزلة إلى القول بالتفويض هو الحفاظ على العدل الإلهي فلما كان العدل عندهم هو الأساس، عمدوا إلى تطبيق مسألة أفعال العباد عليه، فوقعوا في التفويض و الذي أوقعهم في هذا الخطأ أمران: أحدهما خطأهم في تفسير كيفية ارتباط الأفعال إلى الإنسان و إليه تعالى و ثانيهما عدم التفكيك بين الإرادة و القضاء التكويني و التشريعيين. ۲۰۰

۸. دو امر مذکور، چگونه منشأ گرایش معتزله به تفويض شده است؟

کیفیت منشأیت امر اول: زعموا أن ارتباط الأفعال إلى الإنسان و إليه تعالى عرضيان فأحدهما ينافي الآخر و يستحيل الجمع بينهما و بما أنهم كانوا بصدد تحكيم العدل الإلهي لجأوا إلى التفويض.

کیفیت منشأیت امر دوم: معتزله فکر کردند اگر چیزی مراد تشریعی خدا نبود مراد تکوینی او هم نمی‌تواند باشد و چون لاجرم فعل باید مورد اراده باشد؛ پس انسان به تنهایی آن را اراده کرده است.

۹. أ. مقصود از «قضاء عینی» و «قدر عینی» را توضیح دهید. ب. قضاء و قدر عینی از صفات ذاتی خداوند است یا فعلی؟ چرا؟ ۲۲۵

أ. قضاء عینی: ضرورة وجود الشيء عند وجود علته التامة ضرورة عينية خارجية.

قدر عینی: الخصائص التي يكتسبها الشيء من علته عند تحققه و تلبسه بالوجود الخارجي.

ب. از صفات فعلی خداوند. دلیل: لأن مرجعها إلى إفاضة الحد و الضروة على الموجودات (پس به مقام افاضه و فاعلیت بر می‌گردد).

پایه:	۷	موضوع:	عقاید
تاریخ:	۹۵/۰۳/۰۶	ساعت:	۸

نام کتاب: مفاضرات فی الالهیات، از اول کتاب تا اول نبوت عامه

لطفاً به همه سؤالات تستی و ۸ سوال تشریحی پاسخ دهید، در صورت پاسخ به همه، به سوال آخر نمره داده نمی‌شود (تستی ۱ و تشریحی ۲ نمره)

تستی

۱. إِنَّه تعالی واحد ج ۴۸-۹
- ا. وحدة عددیة □ ب. وحدة مفهومیة □ ج. بمعنى أحدى الذات ■ د. بمعنى النوع من الجنس □
۲. صفت «ذو وجه» از کدام صفات است؟ ا ۸۵-۷
- ا. خبری ■ ب. فعلی □ ج. جلالی □ د. جمالی □
- * أتفتت العدلیة علی أنه تعالی لا یُری. ۱۴۳
۳. عدلیه چه نوع رؤیتی را محال می‌داند؟ ا
- ا. الرؤیة البصریة بمعناها الحقیقی ■ ب. الرؤیة البصریة فی الدنیا □ ج. الرؤیة البصریة فی الآخرة □ د. الرؤیة القلبیة □
- * أنه تعالی لا یهمل تکلیفاً فیهِ کمال الانسان و سعادتہ. ۱۶۰
۴. عبارت، تعریف کدام یک از اقسام عدل است؟ ب
- ا. تکوینی □ ب. تشریحی ■ ج. جزائی □ د. حقوقی □

تشریحی

- * إن أصول العقائد لیس للتقلید فیها مجال. ۱۷
۱. چرا در مباحث اعتقادی، تقلید جایز نیست؟
- اصول العقائد ممّا یتمکن کل انسان بعقله و فطرته ان یتعرف علیها.
۲. مقصود از بداء در کتاب و سنت را بنویسید. ۲۳۳
- البداء هو ان الانسان قادر علی تغییر مصیره بالاعمال الصالحة و الطالعة و ان لله سبحانه تقدیراً مشروطاً موقوفاً و تقدیراً مطلقاً و الانسان یتمکن من التأثير فی التقدير المشروط. و بعبارة اوضح: تغییر المصیر مشروطاً بالاعمال و تأثيرها فی ما قدر الله تعالی.
۳. قضا و قدر تشریحی و علمی را تعریف کنید. ۲۲۴-۵
- الوامر و النواهی الالهیة فی الكتاب و السنة هی القضاء و القدر التشریحیان.
- علمه السابق بحدود الاشیاء و ضرورة وجودها تقدیر و قضاء علمیان.
- * إذا كان وجوده تعالی غیر متناه فقدرته غیر متناه. ۱۰۷
۴. چرا قدرت خداوند متعال نامحدود است؟
- إذا كان وجوده غیر متناه فکماله غیر متناه لأن منبع الكمال هو الوجود و إذا كان کماله غیر متناه فقدرته غیر متناه لأنّ أی کمال أبهی من القدرة.
- * إذا كان الله تعالی هو الخالق فهو المدبّر؛ ولكن الله تعالی هو الخالق؛ إذن الله تعالی هو المدبّر. ۵۷-۷۰
۵. ا. دلیل فوق استدلال بر چه مسأله‌ای است؟ ب. دلیل کبری (تلازم بین مقدم و تالی) و صغرای (مستثنی) آن را بنویسید.

أ. توحيد در ربوبیت ب. دلیل کبری: لأن التدبیر خلق و ایجاد مستمر فإذا كان الله هو الخالق فهو المدبّر - دلیل صغری: لأن الله تعالى هو الواجب الغنی و غیره ممکن بالذات و لا یعقل ان يكون الممكن غنیاً فی ذاته و فعله عن الواجب.

* افعال الله تعالى معلّلة بالغايات. ۱۷۵

۶. دلیل مدعی فوق را بنویسید.

لأنّ خلو الفعل عن الغایة و الغرض يعدّ لغواً و عبثاً و هو من القبائح العقلية و الله تعالى منزّه عن القبائح فلا بد ان تكون افعاله مقترنة بأغراض و معلّلة بغايات.

۷. یک دلیل مبتنی بر حسن و قبح عقلی بر صادق بودن خداوند اقامه کنید. ۱۲۹

إذا كان الكذب قبيحاً فالله تعالى صادق؛ ولكن الكذب قبيح عقلاً؛ إذن الله تعالى صادق.

دلیل مقدمه اول: لأن الله تعالى منزّه عما يعدّ العقل من القبائح فإذا لم يكن الله كاذباً فهو صادق بالضرورة. دلیل دوم: بالضرورة.

* المنقول عن المعتزلة هو ان افعال العباد مفوّضة إليهم و هم الفاعلون لها و ليس لله سبحانه شأن في افعال العباد. ۲۰۳-۴

۸. ا. انگیزه معتزله در گزینش نظریه تفویض چیست؟ ب. علت خطای آنها در گزینش این نظریه را بنویسید.

أ. محافظت از اصل عدل الهی. ب. دو امر است: ۱. خطای آنها در تفسیر کیفیت ارتباط افعال به انسان و خداوند است

۲. عدم تفکیک بین اراده و قضای تکوینی با اراده و قضای تشریحی است.

* المقدمة الاولى: حياة عالم المادة حادث - المقدمة الثانية: و كل حادث فله محدث - المقدمة الثالثة: فحياة عالم المادة له محدث - المقدمة الرابعة: و محدثها إما نفسها أو غيرها - المقدمة الخامسة: ولكن لم يكن محدثها نفسها - المقدمة السادسة: إذن عالم المادة بسبب وراء عالم المادة. ۳۱-۲

۹. دلیل مقدمه اول و پنجم را بنویسید.

دلیل مقدمه اول: قانون ترمودینامیک در علم طبیعی است (تفصیل به کتاب رجوع شود) - دلیل مقدمه پنجم: زیرا فرض این است که ماده

قبل از حدوث حیات، فاقد آن بوده است و فاقد شیء محال است که دهنده آن باشد.

مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه

معاونت آموزش

اداره امتحانات کتبی

بسمه تعالی

امتحانات ارتقای - شهریور ۱۳۹۰

پاسخنامه

پایه :	۷	موضوع :	عقاید
تاریخ :	۹۰/۶/۱۹	ساعت :	۸

نام کتاب: محاضرات فی الالهیات، تا اول بحث نبوت

لطفاً به همه سؤالات تستی و ۸ سوال تشریحی پاسخ دهید، در صورت پاسخ به همه، به سوال آخر نمره داده نمی شود (تستی ۱ و تشریحی ۲ نمره)

تستی:

- روایت «ارتفع عن ظلم عباده و عدل علیهم فی حکمه» ناظر به چه عدلی است؟
 ا. جزایی و تشریحی ■
 ب. جزایی فقط
 ج. تکوینی و تشریحی
 د. تشریحی فقط
- در کدام یک از مراتب توحید، انکار و تثبیت شایع بود؟
 ا. توحید در ربوبیت و امر تدبیر جهان ■
 ب. توحید در ذات الهی
 ج. توحید در خالقیت
 د. توحید در الوهیت
- منظور از صفات جمالیه و جلالیه چیست؟
 ا. صفات ذات و صفات فعل
 ب. صفات ثبوتی و صفات سلبی ■
 ج. صفاتی که در قرآن و روایات آمده است
 د. صفات حقیقیه و صفات اضافیه □
- مقصود از قول به تأویل چیست؟
 ا. تأویل صفات ثبوتی که در بر دارنده کمالات الهی اند
 ب. ۱۳۵
 ج. تأویل آیات و روایاتی که مخالف عقل صریح است
 د. تأویل صفات خبری به معنایی که مستلزم جسمیت و تشبیه نشود ■
 د. تأویل آنچه که عقل سلیم از پذیرش آن سر باز می زند

تشریحی:

- شکل منطقی برهان نظم را - با مقدمات آن - بیان کنید. ۱۶
- این‌هاک نظاماً سائداً علی الظواهر الطبیعیة التي يعرفها الانسان إما بالمشاهدة الحسیة الظاهرة وإما بفضل الأدوات والطرق العلمیة التجریبة. ۲. إن العقل بعد ما لاحظ النظام وما يقوم علیه من المحاسبة والتقدير والتوازن والانسجام يحكم بالبداهة بأنّ أمراً هكذا شأنه يمتنع صدوره إلاّ عن فاعل قادر علیهم ذی ارادة وقصد ويستحيل تحققها صدفة فإن تصوّر مفهوم النظم وأنّه ملازمه للمحاسبة والعلم يكفي فی التصديق بأنّ النظم لا ينفك عن وجود ناظم عالم أوجده.

* لو كان علمه سبحانه عين ذاته لصحّ أن نقول: يا علم الله اغفر لي وارحمني.

- أ. استدلال فوق، دليل بر چه مطلبی است؟ ب. پاسخ آن چیست؟ ۴۵
 ا. نظریه زیادت صفات بر ذات.

ب. پاسخ: إن الإضافة فی قولنا: «يا علم الله» بیانیة لا غیر فیصیر المعنی یا علماً هو الله ومن المعلوم جواز ذلك عقلاً وشرعاً (كما یقال: یا عدل و یا حکمة ویراد منه الواجب عزّ اسمه).

- حدیث شریف «إنّه تعالی واحد أحدی المعنی» را معنا کنید. ۳۶

یعنی خداوند تعالی نه مثل و نظیر دارد و نه دارای جزء می باشد.

۴. آیا قول به توحید در خالقیت، مستلزم استناد قبایح صادر از بندگان به خداوند متعال است؟ توضیح دهید. ۵۶
خیر؛ لأنّ للافعال جهتين، جهت الثبوت والوجود، وجهة استنادها الى فواعلها بالمباشرة، فعنوان الطاعة والمعصية ينتزع من الجهة الثانية وما يستند الى الله تعالى هي الجهة الاولى والافعال بهذا اللحاظ متصفة بالحسن والجمال أى الحسن التكويني.

۵. شبهه «إدراك الجزئيات يحتاج الى آلة» را که در مقابل عقیده «علم خداوند به جزئیات» مطرح شده است، پاسخ دهید. ۱۰۰
إنّ العلم بالجزئيات عن طريق الأدوات المادية إنّما هو شأن من لم يحط الأشياء احاطة قیومیة ولم تكن الأشياء قائمة به حاضرة لديه وأما الواجب عزّ اسمه فلما كان علمه عن طريق احاطته بالأشياء وقيامها به قیاماً حقیقیاً فلا يتوقف علمه بها على الأدوات وإعمالها.

۶. دلالت آیه شریفه «ما یأتیهم من ذکر من ربهم محدث الاّ استمعوه وهم یلعبون» بر حدوث کلام الهی را توضیح دهید. ۱۲۵
منظور از «ذکر» قرآن است به دلیل آیه شریفه «إنّا نحن نزلنا الذکر وإنّا له لحافظون» و منظور از «محدث» حادث و جدید است و از آنجا که این صفت برای خود قرآن و ذکر قرار داده شده و نه برای نزول آن، پس خود قرآن حادث است.

* الدلیل الاول: هو ما أشار اليه المحقق الطوسی بقوله: ولانتفائهما مطلقاً لو ثبتا شرعاً.

۷. دلیل مذکور را که بر اثبات «حسن و قبح عقلی» است، توضیح دهید. ۱۵۷
لو لم يستقلّ العقل بالحسن والقبح فلو أخبر الشارع بحسن فعل أو قبحه فلا يمكن لنا الجزم بكونه صادقاً في كلامه حتى نعتقد بمضمون أخباره ونستكشف منه حسن الفعل أو قبحه لاحتمال عدم صدق الشارع في أخباره لأنّ الكذب حسب الفرض لم يثبت قبحه بعد واثبات قبح الكذب باخبار الشارع عن قبحه مستلزم للدور فلا بدّ أن يكون العقل مستقلاً بقبح الكذب في القول حتى يستكشف من اخبار الشارع بحسن فعل أو أمره به حسن ذلك الفعل ومن اخباره بقبحه أو نهيه عن قبحه.

۸. مصیبت‌های جمعی - که مطیع و عاصی هر دو را می‌گیرد - چگونه با عدل خدا سازگار است؟ ۱۶۸
إنّ من خواصّ القيامة أنّ «يوم الفصل» أمّا الحياة الدنيا فالناس يعيشون فيها بالاختلاط فإذا نزلت بليّة يتألّم منها الجميع ولكن مع ذلك أنّ الله تعالى بعدله ورحمته يعوّض غير المستحقّين لتلك النازلة بما هو أنفع لهم أمّا في الدنيا وإمّا في الآخرة.

۹. انگیزه معتزله در اتخاذ نظریه تفویض چه بود؟ توضیح دهید. ۲۰۰
برای تحفظ و صیانت عدل الهی قائل به تفویض شدند چون معتزله معتقد بودند اگر قائل شویم که افعال عباد مخلوق خداوند است با عدل الهی منافات دارد چون لازمه‌اش این است که انسان بر کاری که خودش فاعل آن نیست عقاب شود و این با عدل نمی‌سازد.

پاسخنامه مدارس شهرستانها

پایه :	۷	موضوع :	عقاید
تاریخ :	۹۱/۰۶/۱۲	ساعت :	۸

نام کتاب: مفاضرات فی الالهیات، تا اول بحث نبوت

لطفاً به همه سؤالات تستی و ۸ سوال تشریحی پاسخ دهید، در صورت پاسخ به همه، به سوال آثر نمره داده نمی شود (تستی ۱ و تشریحی ۲ نمره)

سؤالات تستی:

- عبارت «ما يتوقف توصیف الذات به علی فرض الغير وراء الذات» تعریف کدام نوع از صفات خداوند است؟ د ۸۶
 - صفة الذات
 - صفة الكمال
 - صفة الجلال
 - صفة الفعل
- کدام گروه، صفات الهی را زائد بر ذات می‌داند؟ ب ۴۳
 - جمهور متکلمین
 - اشاعره
 - معتزله
 - عدلیه
- قال صدر المتألهين: الإرادة ... د ۱۱۰
 - کونه مختاراً بالذات
 - ابتهاجه بذاته وفعله
 - اعمال القدرة
 - علمه بالنظام الأصلاح
- این که «افعال خداوند غرض و غایت دارد» نتیجه کدام مسأله است؟ د ۱۷۱
 - حسن و قبح شرعی
 - حسن و قبح نظری
 - حسن و قبح عملی
 - حسن و قبح عقلی

سؤالات تشریحی:

* إن برهان النظم لا يتمم بشرايط البرهان التجري؛ لأنه لم يجرب في شأن عالم آخر غير هذا العالم .

۱. اشکال مذکور را تقریر کرده، آن را پاسخ دهید. ۲۰ (ع: ۲ د: ۲)

اشکال: برهان نظم بر خلاف مصنوعات بشری قابل تجربه نیست چون وجود هستی تکرار نشده است پس همانند مصنوعات بشری نمی‌توان وجود خالق را استنتاج کرد. پاسخ: برهان نظم یک برهان تجربی نیست، بلکه یک برهان عقلی است.

۲. «برهان حدوث» را تقریر کنید. ۳۲ ع ۲۵۱

إن الحياة في العالم المادى حادث فليس بذاتى له وكل أمر غير ذاتى معلل كما أن كل حادث لا بد له من محدث وخالق فما هو المحدث لحياة المادة؟ إما هي نفسها أو غيرها؟ ولكن الفرض الأول باطل لأن المفروض أنها كانت قبل حدوث الحياة لها فاقدة لها وفاقد الشيء يستحيل أن يكون معطياً له فلا مناص من قبول الفرض الثانى.

* لا شك أن لله تعالى صفات وأسماء مختلفة فكيف يجتمع ذلك مع القول بالعينية ووحدة الذات والصفات؟ ۴۴ (ع: ۱ د: ۲)

۳. سؤال مذکور را تبیین کرده، پاسخ آن را بیان کنید.

۱. خداوند دارای اسماء و صفات مختلفی است و با وجود این تعدد و تكثر چگونه می‌شود قائل به وحدت ذات و صفات شد.

۲. کثرت اسماء و صفات به عالم مفهوم بر می‌گردد؛ اما اتحاد ناظر به مقام واقع عینی است.

۴. «توحید در حاکمیت» را اثبات کنید. ۶۳ ع ۲۱

حاکم کسی است که بر نفوس و اموال مسلط است و این تسلط منوط به وجود ولایت بر اوست وگرنه تصرفات او عدوانی خواهد بود، و از طرف دیگر ولایت بر غیر، فرع بر مالک و مدبر بودن والی نسبت به «مولى عليه» است و چون تنها خدا مالک و مدبر موجودات است حق ولایت نیز منحصر در اوست.

۵. صفات «حقیقه» و «اضافیه» را همراه با مثال توضیح دهید. ۷-۸۶ ع ۲۱

حقیقه: ما تتصف به الذات حقیقهً وهی (إمّا ذات اضافة) كالعلم والقدرة و (إمّا حقیقه محضة) كالحیة. اضافیه: الصفات الانتزاعية كالعالمية والقادرية والخالقية والرازقية.

* قالوا: لو علم سبحانه ما یجرى فی الكون من الجزئیات لزم تغییر علمه بتغییر المعلوم والألانتفت المطابقة. ۹۹ (س: ۲ د: ۳)

۶. ادعا و دلیل مذکور را توضیح دهید.

ادعا: خداوند نمی تواند عالم به همه جزئیات باشد. دلیل: علم به جزئیات، علم به معلوم متغیر است و علم به معلوم متغیر، موجب تغیر علم است (به خاطر ضرورت مطابقت بین علم و معلوم) و علم متغیر برای خدا منتفی است. پس علم به جزئیات برای خدا منتفی است.

۷. دو معنای «حکمت» را بنویسید. ۱۲۹-۱۳۰ ع ۱۱

أحدهما: كون الفعل فی غاية الإحکام والإتقان، وغاية الإتمام والإكمال. وثانيهما: كون الفاعل لا يفعل قبيحا ولا یخل بواجب.

* الدلیل الاول: هو ما أشار الیه المحقق الطوسی بقوله: ولانتفائهما مطلقاً لو ثبتا شرعاً.

۸. دلیل مذکور در عبارت را که بر اثبات «حسن و قبح عقلی» اقامه شده، توضیح دهید. ۱۵۷ ع ۲۱

لو لم یستقلّ العقل بالحسن والقبح فلو أخبر الشارع بحسن فعل أو قبحه فلا یمكن لنا الجزم بكونه صادقاً فی كلامه حتى نعتقد بمضمون أخباره ونستكشف منه حسن الفعل أو قبحه لاحتمال عدم صدق الشارع فی اخباره لأنّ الكذب حسب الفرض لم یثبت قبحه بعد واثبات قبح الكذب باخبار الشارع عن قبحه مستلزم للدور فلا بدّ أن یكون العقل مستقلاً بقبح الكذب فی القول حتى یستكشف من اخبار الشارع بحسن فعل أو امره به حسن ذلك الفعل ومن اخباره بقبحه أو نهيّه عن قبحه قبح ذلك الفعل.

۹. وجه استدلال اشاعره بر «جواز تکلیف به ما لا یطاق» به آیه شریفه «ما كانوا یسْتَطِيعُونَ السمع وما كانوا یُبْصِرُونَ» را نقل و نقد کنید. ۱۸۴

۱. إن الآیه صریحة علی أنّ المفترین علی الله سبحانه فی الدنيا، المنکرین للحقّ لم یكونوا مستطیعین من أن یسمعوا كلام الله ویصغوا الی دعوة النبی

الی الحقّ مع أنّهم كانوا مکلفین باستماع الحقّ وقبوله، فکلفهم الله تعالی بما لا یطیقون علیه.

۲. إنّ عدم استطاعتهم لیس بمعنی عدم وجودها فیهم ابتداءً، بل لأنّهم حرّموا أنفسهم من هذه النعم بالذنوب فصارت الذنوب سبباً لكونهم غیر مستطیعین

لسمع الحقّ وقبوله.

پایه :	۷	موضوع :	عقاید
تاریخ :	۹۲/۰۶/۱۰	ساعت :	۸

نام کتاب: مفاضرات فی الالهیات، از او کتاب تا اول بحث نبوت

لطفاً به همه سؤالات تستی و ۸ سوال تشریحی پاسخ دهید، در صورت پاسخ به همه، به سوال آفر نمره دانه نمی شود (تستی ۱ و تشریحی ۲ نمره)

تستی

۱. «لزوم دفع ضرر محتمل» به چه معناست؟ ا ۱۲-۱۱
 - ا. حکم عقل به لزوم دوری از آنچه که دارای ضرر و زیان محتمل است ■ ب. حکم عقل به پیروی از سخن عقلاء □
 - ج. حکم شرع به پیروی از خدا و صفات کمالی اش □
 - د. حکم شرع به دوری از آنچه دارای ضرر و زیان است □
۲. عبارت «ما يتوقف توصيف الذات به على فرض الغير وراء الذات» تعريف کدام نوع از صفات خداوند است؟ د ۸۶
 - ا. صفة الذات □
 - ب. صفة الكمال □
 - ج. صفة الجلال □
 - د. صفة الفعل ■
۳. عبارت «إنّ كلامه تعالى عبارة عن أصوات وحروف غير قائمة بالله تعالى قياماً حلولياً أو عروضياً بل يخلقها في غيره كاللوح المحفوظ أو جبرائيل أو النبي أو غير ذلك» نظريه کدام فرقه است؟ ب ۱۱۸
 - ا. اشاعره □
 - ب. معتزله ■
 - ج. حکما □
 - د. عدليه □
۴. مقصود از قول به تأويل صفات چیست؟ ج ۱۳۵
 - ا. تأويل صفات ثبوتی که در بر دارنده کمالات الهی اند □
 - ب. تأويل آیات و روایاتی که مخالف عقل صریح است □
 - ج. تأويل صفات خبری به معنایی که مستلزم جسمیت و تشبیه نشود ■
 - د. تأويل آنچه که عقل سلیم از پذیرش آن سر باز می زند □

تشریحی

- * إنّ برهان النظم لا يتمّ بشرايط البرهان التجري؛ لأنّه لم يجرب في عالم آخر غير هذا العالم ...
۱. اشکال مذکور در عبارت را تقرير کرده و پاسخ دهید. ۲۰

۱. برهان نظم بر خلاف مصنوعات بشری قابل تجربه نیست، چون وجود هستی تکرار نشده است. پس همانند مصنوعات بشری نمی توان وجود خالق را استنتاج کرد. ۲. برهان نظم یک برهان تجربی نیست، بلکه یک برهان عقلی است.

۲. نظریه «تثلیث» با کدام یک از اقسام توحید تعارض دارد؟ پیشینه این نظریه را با استفاده از قرآن و مدارک تاریخی بیان کنید. ۴۲ و ۴۴

توحید ذاتی. به تصریح قرآن کریم، عقیده تثلیث، قبل از نصرانیت نیز بوده است و بعد از مسیح در نصرانیت داخل شده است: «وَقَالَتِ الْيَهُودُ عُزَيْرٌ ابْنُ اللَّهِ وَقَالَتِ النَّصَارَى الْمَسِيحُ ابْنُ اللَّهِ ذَلِكَ قَوْلُهُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ يُضَاهِئُونَ قَوْلَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ قَاتَلَهُمُ اللَّهُ أَنَّى يُؤْفَكُونَ». بر اساس مدارک تاریخی، صدها سال قبل از نصرانیت، این عقیده در نزد برهمنی ها و هندوها وجود داشته است.

۳. آیا سجده ملائکه بر حضرت آدم (ع/ع/ع) با توحید در عبادت منافات دارد؟ چرا سجده بر مخلوق در شریعت اسلام حرام است؟ ۷۱-۷۲

خیر؛ زیرا حقیقت سجده، خضوع و تذلل است که اگر این خشوع، از روی اعتقاد به الوهیت مخضوع له نباشد، عبادت نیست. (انّ العبادة الخضوع والتذلل لفظاً وعملاً مع الاعتقاد بالوهية المخضوع له).

شاید وجه حرمت سجود بر مخلوق آن است که سجده، مظهر عمومی و تجسم عبادت است و خداوند در همه ملل و اقوام به وسیله سجده عبادت می شود و سجده، جز نشانه عبادت نیست و پرستش غیر خدا هم جایز نیست.

۴. دلیل «توحید در حاکمیت» را بیان کنید. ۶۳

حاکم کسی است که بر نفوس و اموال مسلط است و این تسلط، منوط به وجود ولایت بر اوست و الا تصرفات او عدوانی خواهد بود، و از طرف دیگر ولایت بر غیر، فرع بر مالک و مدبّر بودن والی نسبت به «مولی علیه» است و چون تنها خدا مالک و مدبّر موجودات است، حق ولایت نیز منحصر در اوست.

۵. منظور از «صفات خبریه» چیست؟ مثالی بزنید. ۸۷

صفات خبریه آن صفاتی هستند که خداوند در قرآن و روایات به آنها توصیف شده است به طوری که اگر این صفات به معنای افرادی و حرفی و متبادر به ذهن حمل شوند، تجسم و تشبیه لازم می آید. مثال: «یدالله فوق ایدیهم» یعنی دست خدا بالای دستها است که منظور قدرت و سلطه او است، ولی اگر بر طبق معنای حرفی و متبادر به ذهن آن به خدا نسبت داده شود، تجسم خدا لازم می آید.

۶. «حیات خداوند» را تعریف و اثبات کنید. ۱۰۸

حیات در موجودات مادی (نبات و حیوان و انسان) به معنای فعالیت و دراکت است. همین معنا در خداوند هم به نحو متکامل وجود دارد. حیاتی که متناسب با مقام خداوند است همان فعالیت و دراکت با حذف نواقص و اخذ غایت و مغز این کلمه است. (حی: آی فاعل و مدرک او فعال و دراک لا کفعالیة الممكنات و دراکتھا).

لأنّ له أكمل مراتب العلم والقدرة وهما عين ذاته فهو حی بحیة ذاتیة مع أنّه خلق موجودات حیة، مدرکة، فاعلة. فمن المستحیل أن یکون معطى الکمال فاقداً له.

۷. نحوه استنتاج عدل الهی از قاعده «حسن و قبح عقلی» را بیان کنید. ۱۶۴

قاعده حسن و قبح عقلی می گوید: عقل، حسن و قبح افعال را درک می کند یعنی درک می کند که فلان فعل حسن و فلان فعل قبیح است چه از خداوند و چه از فاعل مختار دیگری صادر شود. و از آن جا که عقل، حسن عدل و قبح ترک آن را درک می کند و خداوند از قبیح منزّه است، پس عدل خداوند را نیز درک می کند و الا لازم می آید خداوند مرتکب قبیح شده باشد.

۸. منظور از «تکلیف بما لایطاق» چیست؟ دلیل بطلان آن را بیان کنید. ۱۸۳

یعنی اینکه عبد به آنچه که خارج از قدرتش هست، تکلیف شود و این باطل است؛ چون ظلم است و قبح ظلم هم از بدیهیات اولیه عقل عملی است. پس بر خداوند حکیم محال می باشد. خداوند می فرماید: «لا یکلف الله نفساً إلاّ وسعها».

۹. «قضاء» و «قدر» را تعریف کرده، مراتب آن را نام ببرید. ۲۲۱

قدر: حد و اندازه و مقدار و ارزش هر شیء است.
قضاء: احکام و اتقان شیء است. هر قول یا عمل زمانی - که متقن و محکم باشد به گونه ای که قابل تغییر و تبدل نباشد - القضاء است.
التمناء: أصل صحیح یدلّ علی احکام أمر و إتقانه و إنفاذه لجهته.
مراتب: قضاء و قدر تشریعی - قضاء و قدر تکوینی.

مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه

معاونت آموزش

اداره امتحانات کتبی

بسمه تعالی

امتحانات پایان سال - خرداد ۱۳۹۰

پاسخنامه شهرستان

پایه :	۷	موضوع :	عقاید
تاریخ :	۹۰/۳/۲۵	ساعت :	۸

نام کتاب: محاضرات فی الالهیات، از اول کتاب تا اول نبوت عامه

لطفاً به همه سؤالات تستی و ۸ سؤال تشریحی پاسخ دهید، در صورت پاسخ به همه به سؤال آفر نمره داده نمی‌شود (تستی ۱ و تشریحی ۲ نمره)

تستی:

- کدام فرقه‌ها، صفات الهی را زائد بر ذات می‌دانند؟ ا ۴۳
 - مشبّهه و اشاعره ■
 - مشبّهه و معتزله
 - جبریون و اشاعره
 - اشاعره و معتزله
- حقیقت عبادت چیست؟ ج ۶۸
 - خضوع و تذلل لفظی یا عملی در برابر امر مقدس
 - خضوع و تذلل در برابر کسی که اعتقاد به الوهیت او دارد ■
 - خضوع و تذلل در برابر خدای خود
 - خضوع و تذلل در برابر شخص دیگر
- بر اساس روایات اهل بیت (ع) «اراده» و «مشیت الهی» از چه صفاتی اند؟ ب ۱۱۴
 - صفات ذات
 - صفات فعل ■
 - صفات خبری
 - صفات جلال
- دلیل نفی صفات سلبی از خدای متعال چیست؟ ا ۱۳۷
 - واجب الوجود بالذات بودن ■
 - لزوم جسمیت
 - لزوم ترکیب
 - ممکن الوجود بودن دیگران

تشریحی:

- اقسام ترکیب را بیان کرده، اثبات کنید خداوند بسیط است. ۳۶
 - ترکیب از اجزاء عقلی فقط. ۲. ترکیب از اجزاء عقلی و خارجی. ۳. ترکیب از اجزاء مقداری.
 - خداوند اجزاء خارجی و مقداری ندارد؛ چون منزّه از جسم است. خداوند اجزاء عقلی ندارد، چون اجزاء عقلی از عوارض ماهیت است و خداوند واجب الوجود بالذات است که ماهیت ندارد. در نتیجه خداوند بسیط است.
- مراد از «توحید در ربوبیت» چیست؟ ۵۹

اعتقاد به اینکه خیر و شر، حیات و هستی همه به دست خداوند است و اگر در عالم، اسباب و مدبّراتی وجود دارد همه جنود و لشکر او هستند که به اذن، امر و اراده او عمل می‌کنند.
- منظور از «صفات خبریه» چیست؟ مثالی بزنید. ۸۷

صفات خبریه صفاتی هستند که خداوند در قرآن و روایات به آنها توصیف شده به طوری اگر این صفات به معنای متبادر به ذهن حمل شوند، تجسّم و تشبیه لازم می‌آید. مثال: «یدالله فوق ایدیهم» یعنی دست خدا بالای دستها است که منظور قدرت و سلطه او است ولی طبق معنای متبادر به ذهن آن اگر به خدا نسبت داده شود، تجسّم خدا لازم می‌آید.
- دلایل علم خداوند به موجودات، قبل از ایجاد آنها را ذکر کرده، یکی را توضیح دهید. ۹۶
 - الف) علم به سبب علم به مسبب است.
 - ب) اتقان صنع دلالت دارد بر علم صانع به اشیاء قبل از ایجاد: همان‌گونه که وجود معلول دلالت بر وجود علت دارد، خصوصیات معلول نیز بر خصوصیات علتش دلالت دارد. اتقان و توفیق میان اجزاء مخلوقات که از خصوصیات آنها است دلالت می‌کند بر اینکه آفریننده آنها عالم به تمام اجزاء و خصوصیات آنها بوده است.

۵. نظر اشاعره در غایت داشتن افعال الهی چیست؟ آن را نقد کنید. ۱۷۱

اشاعره می‌گویند اگر فعل خداوند برای غرضی باشد، موجب نقص بر خداوند می‌شود که با تحصیل آن، غرض جبران می‌شود و لازم می‌آید خداوند با تحصیل غرض در صدد اكمال آن نقص باشد.

نقد: اشاعره بین غرضی که به فاعل برمی‌گردد و غرضی که به فعل راجع است، خلط نموده‌اند. طلب کمال، در نوع اول است نه دوم، حال آنکه قائلین به وجود اغراض و غایات و دواعی و مصالح برای افعال خداوند، مرادشان غرض نوع دوم است.

۶. کیفیت قیام و وابستگی معلول به علت را (در بحث الأمر بین الأمرین) توضیح دهید. ۲۰۵

قیام معلول به علت از قبیل قیام عرض به موضوع یا قیام جوهر به محل نیست بلکه کیفیت قیام، به معنای دقیقی برمی‌گردد شبیه قیام معنی حرفی به معنی اسمی در مراحل سه‌گانه تصور، دلالت و تحقق که در هیچ یک از این مراحل اصلاً استقلالی نیست معلول نیز چنین است که بدون علت از خود هیچ استقلالی ندارد.

۷. دلالت قاعده «دفع ضرر محتمل» را بر لزوم بحث از وجود خداوند توضیح دهید. ۱۱

در طول تاریخ، مصلحین بزرگ دینی جان خود را در راه اصلاح و تربیت جامعه و انسان‌ها فدا کردند و همه را دعوت نمودند که به خداوند و صفات او معتقد بشوند و اینکه خداوند از آنها تکالیفی را در دنیا خواسته و زندگانی محدود به دنیا نیست انسان از این عالم به عالم دیگر منتقل می‌شود تا نتیجه کارش را ببیند، از طرفی هم این افراد متهم به کذب و فریب نبوده و نشانه‌های صداقت آنها در رفتار و گفتار برای همه روشن است در این هنگام عقل انسان را وادار می‌کند که از صحت کلام آنها جستجو کند چه اینکه محتمل است در غیر این صورت انسان برخوردار از ضرر بشود و دفع ضرر محتمل یا مظنون هم لازم است.

۸. مراتب قضا و قدر را نام برده و تعریف کنید. ۲۲۳

۱. القضاء والقدر التشريعیان آی الأوامر والنواهی الالهية الواردة فی الكتاب والسنة.

۲. القضاء والقدر التکوینیان آی ما یرجع الی الحقائق الکوئیة ونظام الوجود.

۹. موضع اهل بیت(ع) در رابطه با حدوث و قدم کلام خداوند (قرآن) چیست؟ ۱۲۵

ائمه(ع) پیروان خود را از وارد شدن به این مسأله به جهت اینکه آن را مطابق با مصالح اسلام نمی‌دیدند منع می‌کردند. مثلاً امام رضا(ع) فرمودند: «کلام الله لا تتجاوز ولا تطلبوا الهدی فی غیره فتضلوا» باین وجود هر گاه ائمه(ع) فرصت را مناسب می‌دیدند، نظر خود را که حدوث قرآن و کلام خداوند است، بیان می‌فرمودند و دلیل قدیم نبودن را محذور اتحاد مُنزل و منزل ذکر نموده‌اند.

نام کتاب: مفاضرات فی الالهیات، از اول کتاب تا اول نبوت عامه

لطفاً به همه سؤالات تستی و ۸ سوال تشریحی پاسخ دهید، در صورت پاسخ به همه، به سوال آثر نمره داده نمی شود (تستی ۱ و تشریحی ۲ نمره)

تستی

۱. آیه شریفه «ومن لم يحکم بما انزل الله فأولئك هم الکافرون» دلالت بر توحید در..... دارد. ۶۵ ع ۱ د
 - ا. عبادت
 - ب. قضاوت
 - ج. حاکمیت
 - د. تشریح
۲. حقیقت عبادت از منظر قرآن کریم چیست؟ ج ۶۸ ع ۱ د
 - ا. خضوع و تذلل لفظی یا عملی در برابر هر امر مقدس
 - ب. مطلق خضوع و تذلل در برابر شخص دیگر
 - ج. مطلق خضوع و تذلل در برابر کسی که اعتقاد به الوهیت او دارد
 - د. خضوع و تذلل عملی در برابر خدا یا موجودات قدسی
۳. العدلیة مشهورون بنظریة..... فی تفسیر الصفات الخیریة. ب ۱۳۵ ع ۱ د
 - ا. الإثبات مع التکیف والتشبهه
 - ب. التأویل
 - ج. الإثبات بلا تکیف ولا تشبهه
 - د. التفویض
۴. المراد بالتعذیب فی قوله تعالی: «فَاتْلُوهُمْ يُعَذِّبُهُمُ اللَّهُ بِأَيْدِيكُمْ...»..... علی الأمر بین الأمرین. ج ۲۰۹
 - ا. القتل و الآیة لا تدلّ
 - ب. العذاب البرزخی و الآیة لا تدلّ
 - ج. القتل و الآیة تدلّ
 - د. العذاب البرزخی و الآیة تدلّ

تشریحی

* إنَّ هناك فی عالم الطبیعة ظواهر و حوادث غیر متوازنة خارجة عن النظام، و هی لا تتفق مع النظام المدعی، و لا مع الحکمة الّتی یوصف بها خالق الکون

کالزلزل. ۲۱ ع ۲ د

۱. اشکال برهان نظم را تقریر کرده، پاسخ دهید.

اشکال: وجود حوادثی مثل سیل، زلزله با برهان نظم سازگاری ندارد چون این امور حساب و کتابی ندارند و منافی با حکمت خداوند می‌باشند.

پاسخ: این امور نه تنها منافاتی با نظم ندارند بلکه خود اینها نیز ناشی از اسباب و علل معینی است که بعضی برای انسان معلوم و بعضی دیگر مجهول است و ملائم نبودن آنها با خواست بشر، منافاتی با نظم ندارد.

۲. نتیجه «قانون ترمودینامیک» چیست و چگونه بر حدوث عالم دلالت می‌کند؟ ۳۱

همه اجسام همواره به نقطه صفر می‌رسند یعنی ابدی نیستند و این غیر ابدی بودن دلالت دارد که هستی جزء ذات او نیست بلکه حادث است و ابتدا و نهایتی دارد.

۳. شبهه استناد قبایح به خداوند را نقل و نقد کنید. ۵۶ ع ۲ د

شبهه: التزام به عمومیت خالقیت خداوند بر همه چیز مستلزم نسبت دادن افعال قبیح به خداوند است (زیرا افعال قبیح هم از جمله اشیاء و حوادث هستند) و این با تنزه خداوند از هر قبیحی منافات دارد.

نقد: افعال دو جهت دارند: ۱. جهت ثبوت و وجود. ۲. جهت اسناد مباشر و مستقیم به فاعل. آنچه به خداوند نسبت داده می‌شود جهت ثبوت و وجود است در حالیکه معصیت از جهت دوم که همان اسناد به اختیار انسانی باشد انتزاع می‌گردد.

۴. استدلال به آیه شریفه «وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا وَذَرُوا الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَائِهِ...» بر توقیفی بودن اسماء الله و نقد آن را بیان کنید.

۸۷

اولاً: «ال» در الاسماء «ال» عهد است که اشاره به اسماء وارد شده در کتاب و سنت است. ثانیاً: مراد از الحاد (یلحدون)، به معنای تعدی به اسماء غیر وارد در کتاب و سنت است.

نقد: اولاً: «ال» برای استغراق است. ثانیاً: الحاد به معنای تطرف یا میل از وسط به یکی از دو کناره است و نه تعدی الی غیر ما ورد.

* اللطف إما من فعل الله تعالى و يجب في حكمته فعله و إلاً عدّ تركه نقضاً لغرضه، أو من فعل المكلف و حينئذٍ فيما أن يكون لطفاً في تكليف نفسه و يجب في حكمته أن يعرفه إياه و يوجهه عليه أو في تكليف غيره. ۱۸۹

۵. لطف از ناحیه خداوند و لطف از ناحیه مکلف را در ضمن مثال توضیح دهید.

لطف از ناحیه خداوند این است که حکمت خداوند اقتضا می‌کند تحققش را مثل بعثت و الّا نقض غرض لازم می‌آید. و لطف از فعل مکلف: یا لطف در تکلیف نفس مکلف است که موجب می‌شود خداوند بر او واجب کند مثل متابعت الرسول و اقتدا به ایشان و یا تکلیف غیر مکلف می‌باشد مثل تبلیغ وحی از ناحیه رسول ص.

* التمتع بالمواهب المادّية يوجب غفلة كبرى عن القيم الأخلاقية فلا بدّ لانتباه الإنسان من هذه الغفلة من جرس إنذار يذكّره و ليس في هذا المجال ما هو أنفع من بعض الحوادث القاطعة لنظام الحياة الناعمة بشيء من المزعجات و لهذا يعلّل القرآن الكريم بعض النوازل بأنّها تنزل لأجل الذكرى كقوله تعالى: «وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِّن نَّبِيٍّ إِلَّا أَخَذْنَا أَهْلَهَا بِالْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ لَعَلَّهُمْ يَضُرَّعُونَ». ۱۷۹

۶. چگونه آیه شریفه بر تأثیر بلایا در تنبیه انسان دلالت دارد؟ توضیح دهید.

لازمة تمتع و استغراق در لذات و شهوات غفلت انسان از قرب الی الله و کاهش معنویت و اخلاقیات است به همین جهت نیاز به هشدار دهنده است و بلایا یکی از اسباب هشدار و تنبیه انسان در حیات دنیوی می‌باشد که آیه به آن اشاره دارد، (بدین بیان که اخذ اسباب ظاهریه زمینه توجّه به عیب را در انسان ایجاد می‌کند.

* قال علي بن ابي طالب: «الذي صدق في ميعاده و ارتفع عن ظلم عباده و قام بالقسط في خلقه و عدل عليهم في حكمه». ۱۶۷

۷. عدل تشریحی و تکوینی و جزایی را تعریف کرده، اقسام سه‌گانه را در حدیث تطبیق کنید.

عدل تشریحی: خداوند تکلیفی را که در کمال مادی و معنوی انسان مؤثر است اهمال نکرده و فوق طاقت آنها نیز نمی‌باشد

عدل تکوینی: خداوند در هر موجودی آنچه مستحق بوده و سزاوار بوده اعطاء نموده است و استقراری را در مجال افاضه تعطیل نکرده است
عدل جزایی: خداوند بین مصلح و مفسد و مؤمن و مشرک در مقام جزاء و عقوبت فرق گذاشته است یعنی جزای مصلح و مفسد را در یک حد قرار نداده است.

عبارت «ارتفع عن ظلم عباده» و «عدل عليهم في حكمه» ناظر به عدل تشریحی و جزایی می‌باشد و عبارت «قام بالقسط في خلقه» ناظر به عدل تکوینی می‌باشد.

* لو كان الحسن و القبح باعتبار السمع لا غير لما قبح من الله تعالى شيء و لو كان كذلك لما قبح منه تعالى إظهار المعجزات على يد الكاذبين و تجويز ذلك يسدّ باب معرفة النبوة فإنّ أيّ نبیّ أظهر المعجزة عقيب ادعاء النبوة لا يمكن تصديقه مع تجويز إظهار المعجزة على يد الكاذب في دعوى النبوة.

۱۵۸

۸. با توجه به عبارت، دلیل عقلی بودن حسن و قبح چیست؟

اگر حسن و قبح اشیاء نقلی باشند لازمه‌اش این است که صدور امور قبیحه از خداوند جایز باشد، مثل اظهار معجزه بر ید کاذب و این لازمه باطل است و لذا حسن و قبح نقلی نخواهد بود بلکه عقلی است.

* من أدلة القائلين بجواز رؤيته ما ذكره الأشعري من الدليل العقلي بقوله: ليس في جواز الرؤية إثبات حدث؛ لأن المرئي لم يكن مرئياً؛ لأنه محدث، ولو كان مرئياً للزمه أن يرى كل محدث و ذلك باطل عنده. ۱۴۴
۹. استدلال بر جواز رؤیت خداوند و رد آن را توضیح دهید.

اگر محدث بودن موجب جواز رؤیت گردد لازمه‌اش هم این است که هر محدثی مرئی باشد و اللازم باطل فالملزوم مثله. نتیجه: پس رؤیت خداوند که قدیم است ممکن است. جواب: علت تامه برای امکان رؤیت، محدث بودن نیست بلکه شرط لازم است ولی شروط دیگری هم دارد.

مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه
معاونت آموزش
اداره امتحانات کتبی

بسمه تعالی
امتحانات پایان سال - خرداد ۱۳۹۰

*	*

شماره پرونده:	
پایه :	۷
تاریخ :	۹۰/۳/۲۵
نتیجه:	به عدد
بازبینی:	به مروف
عقاید :	موضوع :
۸	ساعت :

نام : نام خانوادگی : نام پدر :
متولد : ش . شناسنامه : صادره :
شهرستان : مدرسه ممل تمصیل :
نام کتاب : محاضرات فی الالهیات، تا اول بحث نبوت

لطفاً به همه سؤالات تستی و ۸ سوال تشریحی پاسخ دهید، در صورت پاسخ به همه، به سوال آخر نمره داده نمی شود (تستی ۱ و تشریحی ۲ نمره)

تستی:

۱. کدام فرقه‌ها، صفات الهی را زائد بر ذات می‌دانند؟
 ا. مشبّهه و اشاعره ب. مشبّهه و معتزله ج. جبریون و اشاعره د. اشاعره و معتزله
۲. حقیقت عبادت چیست؟
 ا. خضوع و تذلل لفظی یا عملی در برابر امر مقدس ب. خضوع و تذلل در برابر شخص دیگر
 ج. خضوع و تذلل در برابر کسی که اعتقاد به الوهیت او دارد د. خضوع و تذلل در برابر خدای خود
۳. بر اساس روایات اهل بیت(ع) «اراده» و «مشیت الهی» از چه صفاتی اند؟
 ا. صفات ذات ب. صفات فعل ج. صفات خبری د. صفات جلال
۴. دلیل نفی صفات سلبی از خدای متعال چیست؟
 ا. واجب الوجود بالذات بودن ب. لزوم جسمیت ج. لزوم ترکیب د. ممکن الوجود بودن دیگران

تشریحی:

۱. اقسام ترکیب را بیان کرده، اثبات کنید خداوند بسیط است.

۲. مراد از «توحید در ربوبیت» چیست؟

۳. منظور از «صفات خبریه» چیست؟ مثالی بزنید.

۴. دلایل علم خداوند به موجودات، قبل از ایجاد آنها را ذکر کرده، یکی را توضیح دهید.

۵. نظر اشاعره در غایت داشتن افعال الهی چیست؟ آن را نقد کنید.

۶. کیفیت قیام و وابستگی معلول به علت را (در بحث الأمر بین الأمرین) توضیح دهید.

۷. دلالت قاعده «دفع ضرر محتمل» را بر لزوم بحث از وجود خداوند توضیح دهید.

۸. مراتب قضا و قدر را نام برده و تعریف کنید.

۹. موضع اهل بیت(ع) در رابطه با حدوث و قدم کلام خداوند (قرآن) چیست؟

امتحانات آموزش غیر حضوری

مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه
معاونت آموزش و امور حوزه‌ها
اداره ارزشیابی و امتحانات

اسفند ۱۳۹۳

پایه :	۷	موضوع :	عقاید
تاریخ :	۹۳/۱۲/۲۱	ساعت :	۱۶:۳۰

نام کتاب: محاضرات فی الالهیات، از اول کتاب تا اول نبوت

لطفاً به همه سوالات تستی و ۸ سؤال تشریحی پاسخ دهید، در صورت پاسخ به همه به سؤال آخر نمره داده نمی‌شود (تستی ۱ و تشریحی ۲ نمره)

تستی

۱. الدلیل علی أن الله تعالی صرف الوجود فلا یتثنی و لا یتکرر أنه
 ا. لا ماهیة له تحدّه ب. بسیط لا جزء له ج. أحدى الذات و المعنی د. متفرد لیس له مثل ۳۶-۷
۲. المستفاد من مطالعة عقائد الوثنیة أن معظم الانحرافات فی مسألة التوحید کان فی مجال
 ا. الخالقیة ب. الربویة و التدبیر ج. الراقیة د. الاستعانة و العبادة ۶۹
۳. استدل بقوله تعالی: «وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا...» علی کون أسمائه تعالی توفیقیة و هذا الاستدلال
 ا. صحیح مطلقاً ب. باطل مطلقاً ج ۸۸
۴. الاستدلال علی علمه تعالی بکون مفیض الکمال لیس فاقداً له الاستدلال علیه بکون التجرد عن المادّة ملاک الحضور.
 ا. صحیح بخلاف ب. باطل بخلاف ج. صحیح نظیر د. باطل نظیر ج ۹۴-۵

تشریحی

۱. نقش دین در رشد اصول اخلاقی را توضیح دهید. ۱۴
- تقیّد و مراعات ارزش‌های اخلاقی، مقرون به مصائب و آلامی است که تحمل آنها بر انسان سخت است و تنها چیزی که مسهل امر و زائل کننده سختی کار است، عامل روحی و دینی است. و به عبارت دیگر اعتقاد به خدا و پاداش و کیفر و ... عامل مهمی در تشویق انسان به سمت اجرایی کردن ارزش‌های اخلاقی و تحمل مصائب و آلام است.
۲. از نظر روایات اسلامی، اراده خداوند صفت ذات است یا صفت فعل؟ ب. چرا اراده به معنای مستعمل در انسان را نمی‌توان برای خداوند استعمال کرد؟ ۱۱۴-۱۵
- ا. صفت فعل. ب. مستلزم ۲ محذور است: ۱. قدم مراد یا حدوث مرید ۲. عروض تغیر و تدریج بر ذات خداوند.
- * إن التّغیّر نتیجة وجود استعداد فی المادّة التي تخرج تحت شرائط خاصّة من القوّة إلى الفعل، فلو صحّ علی الواجب کونه محلّاً للحوادث لصحّ أن یحمل وجوده استعداداً للخروج من القوّة إلى الفعلیة و هذا من شؤون الأمور المادّیة. ۱۳۹
۳. عبارت در مقام استدلال بر کدام یک از صفات سلبیة خداوند است؟ توضیح دهید.
- صفت محلّ حوادث نبودن خداوند. توضیح: تغیر و انتقال از حالی به حال دیگر نتیجة وجود استعداد در ماده است که به جهت وجود این استعداد، ماده از قوّه به فعل خارج می‌شود. بنابر این اگر خداوند محلّ حوادث باشد یعنی حامل استعداد باشد در حالی که حمل استعداد تنها در امور مادّی اتفاق می‌افتد.
- * قال علی علیه السلام: الذی صدق فی مبعاده و ارتفع عن ظلم عباده و قام بالقسط فی خلقه و عدل علیهم فی حکمه. ۱۶۷
۴. اقسام سه گانه عدل را نام برده، نحوه استفاده آنها از روایت فوق را بیان کنید.

عدل: ۱. تشریحی ۲. جزائی ۳. تکوینی. فرازهای «ارتفع عن ظلم عباده» و «عدل علیهم فی حکمه» بر عدل تشریحی و جزائی دلالت دارند و فراز «قام بالقسط فی خلقه» بر عدل تکوینی.

۵. أ. انگیزه معتزله از گرایش به تفویض چه بود؟ ب. به نظر مصنف، منشأ خطای مفوضه چه اموری است؟ ۲۰۰

أ. چون پنداشتند اعتقاد به مخلوق بودن افعال انسان‌ها برای خداوند با عدالت خدا منافات دارد. ب. توهم عَرْضی بودن رابطه افعال با انسان و رابطه افعال با خداوند - عدم تفکیک بین اراده و قضای تکوینی و اراده و قضای تشریحی.

* إنَّ لله سبحانه تقدیرین محتوماً و موقوفاً و المراد من المحتوم ما لا یُبَدَّل و لا یغیَّر مطلقاً و المراد من التقدير الموقوف الأمور المقدرة علی وجه التعليق. ۲۳۹-۴۰

۶. اقسام مذکور را در قالب مثال توضیح دهید.

تقدیر محتوم سنت ثابت خداوند است: کفوائه سبحانه للشمس و القمر مسیرین إلى أجل معین - تقدیر موقوف سنت متغیر خداست. کأنه قدر أن المريض يموت فی وقت کذا إلتاً إذا تداوی أو أجريت له عملیة جراحیة أو دعی له و تصدق عنه.

* لا شک أن لله تعالی صفات و أسماء مختلفة فكيف یجتمع ذلك مع القول بالعینیة و وحدة الذات و الصفات؟ ۴۴

۷. شبهه فوق را تقریر کرده، پاسخ آن را بیان کنید.

خداوند دارای اسماء و صفات مختلفی است و با وجود این تعدد و تکرر، چگونه می‌شود قائل به وحدت ذات و صفات شد.

کثرت اسماء و صفات به اعتبار مفهوم است و اتحاد به حسب واقع عینی است.

* لقد عادت نظریة التعطیل فی العصر الحاضر بشكل جدید و هو أن التحقیق فی المسائل الإلهیة لا یمكن إلتاً من خلال مطالعة الطبيعة. قيل: بما أن خصوما یعتمدون علی الفلسفة الحسیة و العلم الطبیعی فی الدعوة إلى مذهبهم فنجعلهما عمدتنا فی هذه المباحث. ۷۸

۸. أ. چرا تخصیص تحقیق در مسائل الهی به مطالعه طبیعت، تعطیل در شناخت را به همراه دارد؟ ب. دلیل بطلان نظریه تعطیل چیست؟

أ. إن مطالعة الطبيعة تهدينا إلى أن للكون صانعاً عالماً قادراً، ولكن لا تهدينا إلى أجوبة عن سؤالات عديدة فی هذا المجال، مثلاً: هل الصانع أزلی أو حادث، واحد أو كثير، بسيط أو مركب، جامع لجميع صفات الجمال و الكمال أو لا؟ هل لعلمه حد ينتهي إليه أو لا؟ هل لقدرته نهاية تقف عندها أو لا؟ هل هو أول الأشياء و آخرها؟ هل هو ظاهر الأشياء و باطنها؟ فالإمعان فی عالم الطبيعة لا یفید فی الإجابة عن هذه التساؤلات و غيرها من المعارف المطروحة فی القرآن. و عندئذ لا مناص عن سلوك أحد الطریقین: إما أن یصار إلى التعطیل و تحریم البحث حول هذه المعارف، و إما الإذعان بوجود طریق عقلی یوصلنا إلى تحلیل هذه المعارف. ب. بما أن التعطیل مخالف لصريح العقل و النقل، فالمتعین هو الطریق الثانی و هو المطلوب.

* إنَّ الرؤیة مشتركة بین الجوهر و العرض، و لابد للرؤیة المشتركة من علّة واحدة، و هی إمّا الوجود أو الحدوث، و الحدوث لا یصلح للعلیة؛ لأنه أمر عدمی فتعین الوجود، فینتج أن صحّة الرؤیة مشتركة بین الواجب و الممكن. ۱۴۵

۹. استدلال بر جواز رؤیت خداوند را بیان نموده، آن را نقد کنید.

استدلال: دیده شدن مشترک بین جوهر و عرض است و رؤیت مشترکه علت واحد می‌خواهد و آن علت واحد یا وجود است و یا حدوث؛ حدوث که صلاحیت علیت ندارد چون امری عدمی است. بنابر این علت مرئی بودن، موجودیت است و از آنجا که علت تعمم و تخصّص، بنابر این خداوند هم که دارای موجودیت است قابل رؤیت خواهد بود.

نقد: لقائل أن یقول إنَّ الجهة المشتركة للرؤیة فی الجوهر و العرض هی الوجود المقيّد بكونه ممکناً مادياً یقع فی اطار شرایط خاصّة یستحيل فی حقّه تعالی، ولو كان الوجود هو الملاك التام لصحّة الرؤیة للزم صحّة رؤیة الأفكار و العقاید.

مرکز مدیریت حوزه علمیه قم

معاونت آموزش

مدیریت امتحانات

بسمه تعالی

امتحانات تجدیدی - مرداد ۱۳۸۸

پاسخنامه

پایه :	۷	موضوع :	عقاید
تاریخ :	۸۸/۵/۱۹	ساعت :	۸

نام کتاب: محاضرات فی الالهیات، کل کتاب

لطفاً به همه سؤالات تستی و ۸ سؤال تشریحی پاسخ دهید، در صورت پاسخ به همه، به سؤال آخر نمره داده نمی‌شود (تستی ۱ و تشریحی ۲ نمره)

تستی:

- لزوم دفع ضرر محتمل به چه معناست؟ ا ۱۱-۱۲
 - حکم عقل به لزوم دوری از آنچه که دارای ضرر و زیان است
 - حکم عقل به پیروی از سخن عقلاء
 - حکم شرع به پیروی از خدا و صفات کمالی اش
 - حکم شرع به دوری از آنچه دارای ضرر و زیان است
- دیدگاه اثبات صفات همراه با تکلیف و تشبیه، درباره کدام صفت است؟ ب ۱۳۱
 - صفات فعلی
 - صفات خبری
 - صفات جسمی
 - صفات ثبوتی
- کدام فرقه‌ها، صفات الهی را زائد بر ذات می‌دانند؟ ج ۴۳
 - جبریون و اشاعره
 - مشبهه و معتزله
 - مشبهه و اشاعره
 - اشاعره و معتزله
- برهان احکام صنع و اتقان آفرینش و جمال و بهاء آن، مربوط به کدام صفت الهی است؟ ا ۱۰۳
 - قدرت الهی
 - علم الهی
 - حکمت الهی
 - حیات الهی

تشریحی:

- حدوث را تعریف کرده، اقسام آن را توضیح دهید. ۳۰

حدوث صفت وجود است به اعتبار اینکه وجود مسبوق به عدم است.

حدوث زمانی: مسبوقیت وجود شیء به عدم زمانی است مثل مسبوقیت امروز به عدم در دیروز.

حدوث ذاتی: مسبوقیت وجود شیء به عدم در ذاتش است مانند همه موجودات ممکنه که باید قبل از خود علتی خارج از ذاتشان باشد.
- حقیقت عبادت چیست؟ چرا تعریف عبادت به خضوع و تذلل، تعریف صحیحی نمی‌باشد؟ ۶۸

آنچه از قرآن استفاده می‌شود این است که عبادت خضوع یا تذلل لفظی یا عملی همراه با اعتقاد به الوهیت مخضوع له است تعریف عبادت به خضوع و تذلل صحیح نیست چون قرآن انسان را به تذلل در برابر والدین امر نموده است و اگر عبادت به معنای تذلل باشد این امر خداوند عبادت والدین و اتخاذ شریک برای خودش است.
- دین الهی در از بین بردن امتیازهای قومیتی و ملیتی چه نقشی دارد؟ ۱۴

از آنجا که دین، بشر را آفریده یک مبدأ واحد می‌داند، همه را برابر دانسته، هیچ‌گونه امتیازی برای کسی یا گروهی از نظر نژادی و اختلافات ظاهری قائل نیست.
- چگونه می‌توان به وسیله عقل، صفات الهی را شناخت؟ ۸۰

اگر عقلا ثابت شود که خداوند غنی و غیرمحتاج است همین برای شناخت صفات جلالیه او کافی است به این صورت که هر وصفی که مستلزم خلل در غنای خدا و ایجاد نقص براو باشد از ذات او نفی می‌گردد.

۵. شبهه اراده ازلی را نقل و نقد کنید. ۲۱۶

شبهه: آنچه را که خداوند اراده کرده است از وجود افعال بندگان قطعاً واقع می‌شود و آنچه را هم که خداوند اراده کرد از عدم افعال بندگان قطعاً محقق نمی‌شود پس انسان از خود هیچ قدرت و اراده‌ای نسبت به وقوع و عدم وقوع افعال ندارد.

نقد: اراده الهی که به افعال بندگان مطلق تعلق نگرفته است بلکه از این حیث که فعل اختیاری است و از فاعل در فلان زمان و مکان صادر می‌شود تعلق گرفته است. به واسطه اراده الهی واجب است که فعل انسان اصلاً اختیاری باشد و الاً تخلف اراده الهی از متعلق اراده‌اش است.

۶. منظور از «اعجاز بیانی قرآن» چیست؟ به یک نمونه از اعترافات دشمنان در صدر اسلام، نسبت به عظمت این نوع اعجاز اشاره کنید. ۳۰۵-۶

قرآن از نظر لفظ و معنا برخوردار از کیفیت خاصی است که از هر کلام دیگری ممتاز و جدا است به همین جهت هم هست که فصحاء و بلغاء در طول تاریخ از آوردن نظیر آن عاجزند.

یک نمونه از اعتراف دشمنان: ولید بن مغیره در زمان خود از جهت فصاحت و بلاغت و شعر مطرح بود و برای دیگران حکم بود اما هنگامی که آیات قرآن را از پیامبر شنید گفت: «والله لقد سمعت من محمد کلاماً ما هو من کلام الإنس ولا من کلام الجنّ وأنّ له لحلاوة وأنّ علیه لطلاوة...».

۷. آیه اطاعت از اولی الامر را بیان کنید. روش استدلال به آیه بر عصمت را توضیح دهید. ۳۷۳

«أطیعوا الله وأطیعوا الرسول وأولی الأمر منکم» خداوند به طور مطلق امر نموده است به اطاعت از اولو الامر و خداوند هم راضی به کفر و عصیان بندگان نمی‌باشد هر چند به شکل اطاعت از شخص دیگر باشد نمی‌شود اولو الامر از طرفی امر به گناه کند و از طرفی هم خدا اطاعت او را واجب کند پس جمع این دو به این است که گفته شود اولو الامر که مطلقاً اطاعت آنها لازم است باید معصوم باشند که از آنها به هیچ وجه معصیتی صادر نشود.

۸. چهار علامت از علائم ظهور حضرت مهدی (عج) را نام ببرید. ۳۹۸

۱. نداء بزرگ آسمانی. ۲. خسوف و کسوف غیر معمول. ۳. ابتلاء به مرگ سرخ و سفید. ۴. کشته شدن نفس زکیه.

۹. برای اثبات تجرّد نفس انسان، به یک آیه از قرآن اشاره کرده، کیفیت استدلال را بنویسید. ۴۱۲

«الله یتوفی الانسان حین موتها والتي لم تمت فی منامها فیمسک التي قضی علیها الموت ویرسل الاخری الی أجل مسمی».

لفظ «توفی»: به معنای قبض و اخذ است نه میراندن. پس آیه دلالت دارد بر این که برای انسان غیر از بدنش چیزی است که خداوند هنگام مرگ و خواب آن را می‌گیرد و اگر مرگ او فرا رسیده باشد آن را نگه می‌دارد و اگر فرا نرسیده باشد (مثل خواب) آن را بر بدن باز می‌گرداند تا اجلی که برایش در نظر گرفته شده فرا رسد.

پایه:	۷	موضوع:	عقاید
تاریخ:	۹۴/۰۵/۲۲	ساعت:	۸

نام کتاب: مفاضرات فی الالهیات، از اول کتاب تا اول نبوت عامه

لطفاً به همه سؤالات تستی و ۸ سوال تشریحی پاسخ دهید، در صورت پاسخ به همه، به سوال آفر نمره داده نمی شود (تستی ۱ و تشریحی ۲ نمره)

تستی

۱. الحکمة فی قول أمير المؤمنين عليه السلام: «... فظهرت البدائع التي أحدثتها آثار صنعته و أعلام حكمته» بمعنى كون الاستدلال عليه بمناسبة الفعل لفاعله.

ج ۳۰-۱۲۸

أ. الفعل في غاية الإتمام و الإكمال و لا يصح

ج. الفعل في غاية الإتمام و الإكمال و يصح

۲. الحق أن القول بأن التحقيق في المسائل الإلهية لا يمكن إلا من خلال مطالعة الطبيعة القول بأن كل ما وصف الله به نفسه في كتابه فتفسيره تلاوته و

السكوت عليه. ب ۸-۷۶

أ. غير صحيح بخلاف ب. غير صحيح نظير ج. صحيح بخلاف د. صحيح نظير

۳. اللطف المتصل بوقوع التكليف يسمى لطفاً على القول بالتحسين و التقيح العقليين. د ۱۸۷

أ. مقرباً و يترتب ب. مقرباً و لا يترتب ج. محصلاً و لا يترتب د. محصلاً و يترتب

۴. برهان إحكام صنع و اتقان آفرينش و جمال و بهاء آن، مربوط به کدام صفت الهی است؟ أ ۱۰۳

أ. قدرت الهی ب. علم الهی ج. حکمت الهی د. حیات الهی

تشریحی

* برهان النظم عقلي و كون إحدى مقدمتيه حسيّة لا يضرّ بكونه عقلياً فالعقل يرى ملازمة بينة بين النظم بمقدماته الثلاث و بين دخالة الشعور و العقل.

۱. أ. چرا حسی بودن یکی از دو مقدمه برهان نظم، منافاتی با عقلی بودن برهان ندارد؟ ب. مقدمات سه گانه نظم کدامند؟ ۱-۲۰

أ. لأن دور الحسن في برهان النظم ينحصر في اثبات الموضوع أي إثبات النظم في عالم الكون و أمّا الحكم و الاستنتاج يرجع إلى العقل و بيتنى على

محاسبات عقلية. ب. ۱. ترابط ۲. تناسق ۳. هدفیت.

* نسب إلى التثوية القول بتعدد الخالق لما يشاهد في عالم المادة من الشرور و البلايا، قالوا: إن الشر يقابل الخير فلا يصح استنادهما إلى مبدء واحد،

فزعوا أن هناك مبدئين: أحدهما: مبدأ الخيرات و ثانيهما: مبدأ الشرور. ۴-۵۳

۲. «شبهة شرور» را از طريق عدمی بودن شر پاسخ دهید.

ما يسمى بالشر من الحوادث و الوقائع يرجع هند التحليل إلى العدم (فالذي يسمى بالشر عند وقوع المرض ليس إلا الاختلال الواقع في أجهزة البدن و

زوال ما كان موجوداً له عند الصحة من التعادل الطبيعي) و من المعلوم أن الذي يحتاج إلى الفاعل المفيض هو الوجود إذ العدم ليس له حظ من الواقعية

حتى يحتاج إلى المبدء الجاعل.

* من الشبهات حول عمومية قدرته تعالى أنه هل هو سبحانه قادر على خلق مثله؟ فلو أجيب بالإيجاب لزم افتراض الشريك له سبحانه و لو أجيب بالنفي

ثبت ضيق قدرته. ۶-۱۰۵

۳. أ. دليل عموميت قدرت خداوند چیست؟ ب. پاسخ شبهه مذکور را بنویسید.

أ. وجود خداوند به هیچ حد عقلي و خارجی محدود نیست و هر موجودی که در وجود نامحدود باشد در کمال و جمال هم نامحدود

خواهد بود و هیچ کمالی ارزشمندتر از قدرت نیست.

ب. اینکه خداوند مثل خود را بیافریند از محالات است و محالات متعلق قدرت قرار نمی گیرند.

۴. استدلال بر حسن و قبح عقلی را تقرير كنيد.

اگر عقل استقلال در حسن و قبح نداشته باشد پس اگر شارع خبر از حسن یا قبح چیزی بدهد ما یقین به صدق کلام او پیدا نمی‌کنیم تا به مضمون آن معتقد شویم و آن را تحسین یا تقبیح کنیم و ذلك لاحتمال عدم صدق الشارع فی إخباره فإن الكذب حسب الفرض لم يثبت قبحه بعد و إثبات قبح الكذب بإخبار الشارع عن قبحه مستلزم للدور.

۵. «قضاء و قدر عینی» و تفاوت آن با «قضاء و قدر علمی» را بیان کنید. ۲۲۴-۵

قضای عینی: ضرورت وجود الشیء عند وجود علته التامة ضرورة عينية خارجية.

تقدير عینی: الخصوصیات التي يكتسبها الشیء من علته عند تحققه و تلبسه بالوجود الخارجي.

تفاوت: التقدير و القضاء العینیان ناظران إلى التقدير و الضرورة الخارجيين اللذين يحققان بالشیء الخارجي فهما مقارنان لوجود الشیء بل متحدان معه مع أنّ التقدير و القضاء العلميين مقدّمان على وجود الشیء.

۶. یکی از دلایل حکیم بودن خداوند (کون الفعل فی غاية الإحکام و الإیتقان) را شرح دهید. ۱۲۹-۳۰

۱. التدبر فی نظام الكون و بدائعه أوضح دلیل على أنه تعالى حكيم بهذا المعنى (أن فعله فی غاية البداعة و الإحکام و الإیتقان) فإن الناظر يرى أن العالم خلق على نظام بديع، و أن كل نوع خلق بأفضل صورة تناسبه و جهاز بكل ما يحتاج إليه من أجهزة تهدیه فی حياته و تساعده على السير إلى الكمال.
۲. مناسبة الفعل لفاعله: إن أثر كل فاعل يناسب واقع فاعله و مؤثره فهو كالظل يناسب ذا الظل، فالفاعل الكامل من جميع الجهات يكون مصدراً لفعل كامل و موجود متوازن أخذاً بقاعدة مشابهة الظل لذی الظل.

۷. شبهه اراده ازلی را نقل و نقد کنید. ۲۱۶

شبهه: آنچه را که خداوند اراده کرده است (از وجود افعال بندگان) قطعاً واقع می‌شود و آنچه را هم که خداوند اراده کرد از عدم افعال بندگان قطعاً محقق نمی‌شود پس انسان از خود هیچ قدرت و اراده‌ای نسبت به وقوع و عدم وقوع افعال ندارد.
نقد: اراده الهی که به افعال بندگان به نحو مطلق تعلق نگرفته است بلکه از این حیث که فعل اختیاری است و از فاعل در فلان زمان و مکان صادر می‌شود تعلق گرفته است. به واسطه اراده الهی واجب است که فعل انسان اصلاً اختیاری باشد و الاً تخلف اراده الهی از متعلق اراده‌اش است.

۸. دیدگاه یهود درباره انکار نسخ و بداء را نقل و نقد کنید. ۲۳۷

معروف از عقیده یهود این است که آنها نسخ را در تشریح و در تکوین ممتنع می‌دانند.

امتناع نسخ در تکوین یعنی انسان نمی‌تواند به واسطه اراده و اختیار خودش سرنوشت و مسیر خودش را تغییر دهد چون قلم قضاء و قدر الهی از ازل به آنچه مقدر و معلوم شده تعلق می‌گیرند نه به آنچه انسان می‌خواهد. انکار نسخ در تکوین به این معنا یعنی انکار بداء که شیعه امامیه معتقد به بداء است. نقد: آنچه آنان گفته‌اند بر خلاف آیه قرآن است که می‌فرماید: «يَجْؤُاَ اللّٰهُ مَا يَشَاءُ وَيُثَبِّتُ وَ عِنْدَهُ اُمُّ الْكِتَابِ» یا اینکه «... كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ».

* العلم بالذات علم بالحيثية التي صدر منها الكون بأجمعه و العلم بتلك الحيثية يلازم العلم بالمعلول. ۹۶

۹. برهان فوق، کدام صفت از صفات خداوند را اثبات می‌کند؟ برهان مذکور را توضیح دهید.

علم خداوند بالاشیاء قبل ایجادها. چون آنچه موجود خواهد شد معلول خداست علم به ذات به معنی علم به همه حیثیات ذات است و از آن جمله علم به معلول.

پایه:	۷	موضوع:	عقاید
تاریخ:	۹۵/۰۵/۱۸	ساعت:	۸

نام کتاب: مفاضرات فی الالهيات، از اول کتاب تا اول بحث نبوت

لطفاً به همه سؤالات تستی و ۸ سوال تشریحی پاسخ دهید، در صورت پاسخ به همه، به سوال آفر نمره رازه نمی شود (تستی ۱ و تشریحی ۲ نمره)

تستی

* ﴿أَمْ خَلَقُوا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بَلْ لَآ يُؤْقِنُونَ﴾ (الطور/۳۶)

۱. آیه دلالت بر کدام یک از اصول ذیل دارد؟

۴۰

ج

أ. انّ الممكن لا يتحقق بلا علة

ب. انّ الممكن لا تملك لنفسها وجوداً

ج. انّ الممكن لا يصحّ ان يكون خالفاً لممكن آخر بالاستقلال

د. انّ الممكن متساوی النسبة إلى الوجود والعدم

۲. علی رأی المصنف، إرادته تعالی عبارة عن

۱۱۵-۷

ج

أ. ابتهاجه بفعله ب. نسبة تمامية السبب إلى الفعل ج. اختياره و عدم كونه مجبوراً بقدره قاهرة د. علمه بالنظام الأحسن

۳. کدام یک از اصول فلسفی، کاشف از بطلان نظریه تفویض است؟

۲۱۱

ب

أ. الشيء ما لم يجب لم يوجد ب. وجود المعلول عين الربط بعلمته

ج. علة حاجة الممكن إلى العلة حدوثه د. وحدة حقيقة الوجود

۴. الاستدلال بالحدوث الذاتي علی وجود خالق الكون، راجع إلى برهان

۳۱

أ

أ. الامكان و الوجوب ب. الحدوث الزماني ج. النظم د. الحركة

تشریحی

۱. طبق نظر مصنف، چرا باید از دین بحث کرد؟

۱۳-۵

لأنّ الدين تقود الانسان إلى الكمال و الترقى في جميع المجالات المهمة التي لها صلة وثيقة بحياة الانسان كتقويم الافكار و العقائد و تهذيبهما عن الاوهام و الخرافات و كتنمية الأصول الاخلاقية و كتحسين العلاقات الاجتماعية.

۲. کدام یک از مقدمات (صغرا - کبرا) دلیل نظم، حسی است؟

ب. آیا با وجود حسی بودن یکی از مقدمات، می توان گفت دلیل نظم یک

دلیل عقلی است؟ چرا؟

۲۶

أ. صغرای دلیل نظم، حسی است. ب. نعم؛ لأنّ كون احدي مقدمتيه حسية لا يضرّ بكون البرهان عقلياً إذ دور الحس فيه ينحصر في اثبات

الموضوع أي: اثبات النظم في عالم الكون و اما الحكم و الاستنتاج يرجع إلى العقل.

* قالت النصرارى: «الطبيعة الالهية الواحدة، تتألف من ثلاثة أقانيم متساوية الجوهر» اقول: ان عقيدتهم، لها صورتان كلاهما لا تناسب ساحتها سبحانه. ۵۰

۳. أ. أقانيم سه گانه عقیده تثلیث را نام ببرید. ب. دو صورت مذکور را به همراه ذکر چگونگی عدم تناسب آنها با خداوند بنویسید.

أ. ۱. أب ۲. ابن ۳. روح القدس. ب. ۱. ان يكون لكل واحد من الآلهة الثلاثة وجوداً مستقلاً عن الآخر و هذا لا يناسب وحدانيته تعالی. ۲. ان

يكون الأقانيم الثلاثة موجودة بوجود واحد فيكون الإله هو المركب من هذه الأمور الثلاثة و هذا هو القول بتركب ذات الواجب مع ان ذاته تعالی بسيط.

۴. طبق نظر مصنف، تدبیر خداوند به چه معناست؟

۶۸

حقیقه تدبیره سبحانه لیست إلّا خلق العالم و جعل الأسباب و العلل بحيث تأتي المعاليل و المسببات دُبر الأسباب و عقیب العلل فیؤثر بعض أجزاء الكون فی البعض الآخر حتی یصل كل موجود إلى كماله المناسب و هدفه المطلوب.

* إذا كان الله تعالى هو المدبّر فهو المستحق للعبادة فقط؛ ولكن الله تعالى هو المدبّر. إذن الله تعالى هو المستحق للعبادة فقط. ۷۹

۵. أ. عبارت، استدلال بر چه مسأله‌ای است؟ ب. دلیل تلازم بین مقدم و تالی در قضیه شرطیه فوق را بنویسید.

أ. توحید در عبادت. ب. لأنّ العبادة هي الخضوع مع الاعتقاد بأنّ المخضوع له ربّ فاذا لا ربّ سواه تعالى فلا معبود سواه.

* قد استشكل على علمه تعالى بذاته بأنّ لازم العلم بشيء، المغايرة و الاثنينية بين العالم و المعلوم فعلمه بذاته يستلزم مغايرة و اثنينية في ذاته سبحانه و هو محال. ۹۷-۸

۶. أ. از نگاه مستشکل، چگونه لازمه علم، مغايرت بين عالم و معلوم است؟ ب. چرا دوئيت در ذات خداوند متعال محال است؟ ج. جواب اشکال فوق را بنویسید.

أ. انّ العلم نسبة قائمة بين العالم و المعلوم و النسبة انّما تكون بين الشئيين المتغيّرين. ب. لأنّ الواجب تعالى بسيط.

ج. انّ المغايرة في العلم و العالم و المعلوم ليس حقيقياً بل اعتباری.

* انّ الحكمة الفعلية و العدل متلازمان. ۱۵۹-۶۰

۷. أ. هر يك از حکمت فعلی و عدل را تعريف كنيد. ب. دليل مدعای فوق را بنویسید.

أ. حکمت فعلی: الإحكام في خلق العالم و تدبيره. عدل: وضع كل شيء في موضعه المناسب له.

ب. لأنّ لازم اتقان الفعل و احكامه كونه واقعاً في موضعه اللائق به كما انّ لازم كون الفعل واقعاً في موضعه المناسب كونه محكماً و متقناً.

* إذا كان التكليف بما لا يطاق قبيحاً فهو لا يصدر من الله تعالى؛ ولكنّ التكليف بما لا يطاق قبيح. إذن التكليف بما لا يطاق لا يصدر من الله تعالى.

۸. دليل هريك از دو مقدمه استدلال فوق را بنویسید. ۱۶۱-۸۷

دليل مقدمه اول: لأنّ الله تعالى حكيم و الحكيم هو الذي منزّه عن الفعل القبيح «يا» لأنّ القبيح في الفعل اما ناشيء عن الجهل أو الحاجة و الله تعالى

منزّه عن كليهما. (يك دليل كافي است) دليل مقدمه دوم: لأنّ التكليف بما لا يطاق ظلم و الظلم قبيح بالبداهة العقلية العملية.

۹. آیات و روايات زیر دلالت بر چه نوع قضا و قدری دارند؟ ۲۲۴-۹

أ. ﴿وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ أَنْ تَمُوتَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ كِتَابًا مُّوَجَّلًا...﴾ (آل عمران/۱۴۵): قضا و قدر علمی

ب. سأل الشامی أميرالمؤمنين عن معنى القضاء و القدر فقال: «الأمر بالطاعة و النهی عن المعصية...»: قضا و قدر تشريعی

ج. ﴿إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ﴾ (القمر/۴۹): تقدير عینی

د. «القضاء و القدر خلقان من خلق الله»: قضا و قدر عینی

پایه :	۷	موضوع :	عقاید
تاریخ :	۹۲/۰۸/۰۵	ساعت :	۱۶

نام کتاب: مفاخرات فی الالهیات، از او کتاب تا اول بحث نبوت

لطفاً به همه سؤالات تستی و ۸ سوال تشریحی پاسخ دهید، در صورت پاسخ به همه، به سوال آخر نمره داده نمی شود (تستی ۱ و تشریحی ۲ نمره)

تستی

۱. عبارت «ما يتوقف توصيف الذات به على فرض الغير وراء الذات» تعريف کدام نوع از صفات خداوند است؟ د ۸۶
- أ. صفة الذات ب. صفة الكمال ج. صفة الجلال د. صفة الفعل
۲. كلام اميرالمؤمنين (عليه السلام) «لم يُطلع العقول على تحديد صفته ولم يحجبها عن واجب معرفته» يدلّ على أنّ العقول ... الصفات الالهية. ج ۷۷
- أ. مأذونة في تحديد ب. محجوبة عن تعرف
- ج. غير محجوبة عن تحديد د. غير مأذونة في تحديد
۳. اینکه «خداوند در افعالش دارای غرض و غایت است» نتیجه کدام مسأله است؟ د ۱۷۱
- أ. حسن و قبح شرعی ب. حسن و قبح نظری ج. حسن و قبح عملی د. حسن و قبح عقلی
۴. طبق نظر مصنف، حمل صفات خبریه بر خداوند سبحانه، به چه صورتی صحیح است؟ د ۱۳۵
- أ. الإثبات بلا تكييف ولا تشبيه ب. الإثبات مع التكييف والتشبيه
- ج. التفويض د. الظاهر الجملي

تشریحی

- * إن برهان النظم لا يتمم بشرايط البرهان التجريبي؛ لأنه لم يجرب في شأن عالم آخر غير هذا العالم. ۲۰
۱. اشکال مذکور را تقرير کرده و پاسخ دهید.

اشکال: برهان نظم بر خلاف مصنوعات بشری قابل تجربه نیست چون وجود هستی تکرار نشده است پس نمی توان وجود خالق را استنتاج کرد. پاسخ: برهان نظم یک برهان تجربی نیست بلکه یک برهان عقلی است.

- * لا يصحّ أن يستنتج من قانون ترموديناميا أن العالم مخلوق لخالق وراءه؛ لأنّ استنتاج وجود الخالق استنتاج عُلّيّ، والاستنتاج العُلّيّ في العلوم غير جائز إلاّ إذا انطبقت عليه القوانين العلمية، ومن المعلوم استحالة إجراء العملية التجريبية على خلقه العالم من العدم، ففرض كون العالم مخلوقاً لخالق محدث، ليس أولى من فرض حدوثه بلا علّة محدثة؛ فإنّ الفرضين مشتركان في نقض القوانين العلمية المشهودة لنا. ۳۳
۲. مراد از «قانون ترموديناميك» چیست؟ توضیح دهید. اشکال مذکور در عبارت را پاسخ دهید.

مفاده آن هناك انتقالاً حرارياً مستمراً من الأجسام الحارة إلى الأجسام الباردة ولا تتحقق في عالم الطبيعة، عملية طبيعية معاكسة لذلك، ومعنى ذلك أن الكون يتجه إلى درجة تتساوى فيها جميع الأجسام من حيث الحرارة وعند ذلك لن يتحقق عمليات كيميائية أو طبيعية.

برهان حدوث از دو مقدمه تشکیل شده که اولی (حدوث عالم) تجربی، و دومی (نیاز حادث به محدث) عقلی است. از این که «فرض مخلوقیت عالم و فرض وجود تصادفی آن مساوی است» مراد آن باشد که این دو از دایره علوم تجربی خارج است سخن درستی است اما نزد عقل، این دو فرض مساوی نیستند. و گویا مستشکل با طرد براهین عقلی، طریق استدلال را منحصر در طریق حسّ و استقراء و تجربه دانسته که بطلان آن ثابت شده است.

۳. شبهة استناد قبایح به خداوند متعال را نقل و نقد کنید. ۵۶

گفته اند التزام به عمومیت خالقیت خداوند بر همه چیز مستلزم نسبت دادن افعال قبیح به خداوند است (زیرا افعال قبیح هم از جمله اشیاء و حوادث هستند) و این با تنزه خداوند از هر قبحی منافات دارد.

افعال دو جهت دارند: جهت ثبوت و وجود - جهت اسناد به فاعل مباشر و مستقیم.
آنچه به خداوند نسبت داده می‌شود جهت ثبوت و وجود است در حالی که معصیت از جهت دوم انتزاع می‌گردد.

۴. نظریه برخی معاصرین که می‌گویند: «تحقیق در معارف الهی فقط از طریق مطالعه طبیعت امکان‌پذیر است» را نقد کنید. ۷۹

مطالعه طبیعت نمی‌تواند تمام مسائل مربوط به معارف الهی را اثبات کند مثل «لیس کمثله شیء»، «لله المثل الأعلى»، «له الأسماء الحسنی» «هو معکم اینما کنتم» و مثل ازلیت، بساطت و جامعیت تمام صفات جمال و کمال خداوند بنا بر این باید بگوییم: برای رسیدن به این معارف راهی نیست و این تعطیل باطل است و یا باید وجود راهی دیگر را بپذیریم که همان راه عقلی است و هو المتعین.

* العلم بالذات علم بالحيثية التي صدر منها الكون بأجمعه و العلم بتلك الحيثية يلزم العلم بالمعلول. ۹۶

۵. برهان فوق، کدام صفت از صفات خداوند را اثبات می‌کند؟ برهان مذکور را توضیح دهید.

علم خداوند بالاشیاء قبل ایجادها. چون آنچه موجود خواهد شد معلول خداست علم به ذات به معنی علم به همه حیثیات ذات است و از آن جمله علم به معلول است.

* ذهب الحكماء الى أنّ لكلامه سبحانه مفهوماً أوسع ممّا ذكره المعتزلة من الكلام اللفظي بل كلامه تعالى مساوق لفعله سبحانه فكلّ موجود كما هو فعله و مخلوقه، كذلك كلام له تعالى و نسميه بالكلام الفعلي. ۱۱۹

۶. فرق بین نظر معتزله و حکما در معنای کلام خداوند را توضیح دهید.

معتزله کلام را مخصوص دال لفظی می‌دانند اما حکما هر چه بر ذات خداوند دلالت کند را کلام می‌نامند.

* إن الرؤية مشتركة بين الجوهر والعرض، ولا بدّ للرؤية المشتركة من علة واحدة، وهي إمّا الوجود أو الحدوث، والحدوث لا يصلح للعلية؛ لأنّه أمر عدمي فتعيّن الوجود، فينتج أنّ صحّة الرؤية مشتركة بين الواجب والممكن. ۱۴۵

۷. دلیل مذکور بر جواز رؤیت خداوند را توضیح داده و نقد کنید.

نقد: لقال أن يقول إنّ الجهة المشتركة للرؤية في الجوهر والعرض هي الوجود المقيّد بكونه ممكناً مادياً يقع في إطار شروط خاصة يستحيل في حقّه تعالى، ولو كان الوجود هو الملاك التام لصحّة الرؤية للزم صحّة رؤية الأفكار والعقائد.

۸. استدلال اشاعره بر نفی غایت برای افعال الهی را نقل و نقد نمایید. ۱۷۱

لو كان فعله تعالى لغرض لكان ناقصاً لذاته مستكماً بتحصيل ذلك الغرض، لأنّه لا يصلح غرضاً للفاعل إلا ما هو أصلح له من عدمه وهو معنى الكمال. جواب: أنّهم خلطوا بين الغرض الراجع إلى الفاعل والراجع إلى فعله، فالاستكمال لازم في الأوّل دون الثاني والمثبتون للغرض، يعنون به الثاني دون الأوّل.

۹. شبهه «تکلیف انسان به شناخت و معرفت خدا، تکلیف به محال است» را توضیح داده، آن را نقد کنید. ۲۱۸

توضیح شبهه: تکلیف به معرفت خداوند از دو حال خارج نیست: یا تکلیف به معرفت در حال حصول معرفت است که تحصیل حاصل می‌شود که محال است یا تکلیف به معرفت در حال عدم معرفت است در این صورت شخص غافل از تکلیف است و تکلیف غافل هم محال است.

نقد و پاسخ: تکلیف به معرفت در حال حصول معرفت است اما نه به معنای معرفت و شناخت تفصیلی تا این که تحصیل حاصل باشد بلکه به معنای معرفت اجمالی است که همین شناخت اجمالی نسبت به خداوند باعث می‌شود انسان شناخت تفصیلی را به دست آورد.